

GRUPPO ESPERANTISTA MILANESE
87 Casella Dazio Porto Venezia (Isola Giardini)

SCHILLER

LA

RABISTOJ

Dramo en kvin aktoj

EL GERMANA LINGVO TRADUKIS

D^{ro} L. L. ZAMENHOF

DUA ELDONO

PARIS

ESPERANTISTA CENTRA LIBREJO

51, Rue de Clichy (9^e)

Verkaro de D^{ro} L. L. Zamenhof :

Fundamentaj Verkoj.

Fundamento de Esperanto. Antaŭparolo, Gramatiko, Ekzercaro, Universala Vortaro.

Eldono kvinlingva (franca-angla-germana-rusa-pola).	
Unu volumo in-16, xi + 184-paĝa	Francaj fr. 5 »
Eldonoj dulingvaj (flandra-holandaj). Unu volumo	1 50
(Franca-turka). Du volumoj in-16, 80 + 120-paĝaj	2 »
Eldonoj en lingvoj : bohema, greka, hungara, hispana, itala. Ĉiu eldono.	
Unu volumo in-16	4 50

Lingvaj Respondoj (Plena Kolekto).

Unu volumo in-8, 94-paĝa, sur malpeza papero	5 »
— sur peza papero	7 50

Fundamenta Krestomatio. Ekzercoj, Fabeloj ka Rakontoj, Artikoloj pri Esperanto, Poezio.

Unu volumo in-16, 460-paĝa	10 »
--------------------------------------	------

Aldono al la « Dua Libro de l' Lingvo Internacia », de D^{ro} Esperanto.

Fotografia reprodukto laŭ la originala eldono de H. KELLER en Varsovio, 1889.	
Unu volumo in-8, 20-paĝa	2 »

Tradukoj.

Fabeloj de Andersen.

Unua volumo in-8, 152-paĝa	6 »
Dua volumo in-8, 152-paĝa	6 »
Tria volumo, en preparo	» »

Georgo Dandin, komedio en tri aktoj, de MOLIERE.

Unu volumo in-8, 51-paĝa	3 »
------------------------------------	-----

Hamleto, tragedio en kvin aktoj, de SHAKESPEARE.

Unu volumo in-16, 170-paĝa	5 »
--------------------------------------	-----

Ifigenio en Taŭrido, dramo en kvin aktoj, de GOETHE.

Unu volumo in-8, 103-paĝa	6 »
-------------------------------------	-----

La Batalo de l' Vivo, de Ch. DICKENS.

Unu volumo in-8, 68-paĝa (aĉetebla ĉe la Brita Esperanto Asocio, London). »	»
---	---

La Rabeno de Baharah, de HEINE; **La Gimnazio,** de SALOM ALEJHEM.

Unu volumo in-8, 68-paĝa	4 »
------------------------------------	-----

La Rabistoj, dramo en kvin aktoj, de SCHILLER.

Unu volumo in-8, 144-paĝa	6 »
-------------------------------------	-----

La Revizoro, komedio en kvin aktoj, de N.-V. GOGOL.

Unu volumo in-8, 100-paĝa	6 »
-------------------------------------	-----

Marta, rakonto, de ELIZA ORZESZKO.

Unu volumo in-8, 237-paĝa	10 »
-------------------------------------	------

Proverbaro Esperanta, laŭ la verko « Frazologio rusa-pola-franca-germana », de M. F. ZAMENHOF (1232 proverboj).

Unu volumo in-8, 82-paĝa	5 »
------------------------------------	-----

El « La Biblio ».

La Predikanto, libro el « La Poetika Libraro ».

Unu volumo in-8, 28-paĝa	4 »
------------------------------------	-----

Oni petu la plenan katalogon

Oni aldonu al la anoncitaj prezoj la **tempan pligrandigon** anoncitan sur la **Plena Katalogo** — senpage sendate al petantoj — kaj la **sendokostojn.**

LA RABISTOJ

DONACO DE FAMILIO
RODOLFO BOLLA

COULOMMIERS

Imprimerie PAUL BRODARD.

FREDERIKO SCHILLER

LA

RABISTOJ

Dramo en kvin aktoj

EL GERMANA LINGVO TRADUKIS

D^{ro} L. L. ZAMENHOF

DUA ELDONO

PARIS

ESPERANTISTA CENTRA LIBREJO

51, Rue de Clichy (9e)

1928

Tous droits réservés = Represo malpermesata.

PERSONOJ

MAKSIMILIANO, grafo de Moor.

KAROLO }
FRANCISKO } liaj filoj.

AMALIO VON EDELREICH (= fon Edelrajĥ).

SPIEGELBERG (= Spigelberg)

SCHWEIZER (= Ŝvajcer)

GRIMM

RAZMANN (= Racman)

SCHUFTERLE (= Ŝufterle)

ROLLER

KOSINSKY (= Kosinski)

SCHWARZ (= Ŝvarc)

} libervivuloj, poste rabistoj.

HERMANO, bastardo de nobelo.

DANIELO, servisto de la grafo de Moor.

MOSER (= Mozer), pastro.

Patro-monaĥo.

Bando da rabistoj.

Flankaj personoj.

La loko de agado estas Germanujo. La tempo — proksimume du jaroj.

LA RABISTOJ

AKTO UNUA

SCENO UNUA

Frankujo. Salono en la kastelo de Moor.

FRANCISKO. La MALJUNA MOOR.

FRANCISKO. — Sed ĉu vi sentas vin sana? Vi estas tiel pala.

MALJUNA MOOR. — Tute sana, mia filo, — kion vi havis, por diri al mi?

FRANCISKO. — La poŝto venis — letero de nia korespondanto en Lepsiko....

MALJUNA MOOR, *vivece*. — Sciigoj pri mia filo Karolo?

FRANCISKO. — Hm! Hm!... Tiel estas. Sed mi timas.... Mi ne scias... ĉu mi... pro via sano.... Ĉu vi efektive sentas vin tute sana?

MALJUNA MOOR. — Kiel fiŝo en akvo! Pri mia filo li skribas? Kion signifas tiu ĉi via zorgado? Vi demandis min du fojojn.

FRANCISKO. — Se vi estas malsana, se vi havas nur la plej malgrandan antaŭsenton fariĝi tia, tiam lasu min, — mi parolos al vi en tempo pli oportuna. (*Duone al si mem.*) Tiu ĉi novaĵo ne estas por malfortika korpo.

MALJUNA MOOR. — Dio! Dio! Kion mi aŭdos?

FRANCISKO. — Lasu min antaŭe iri flanken kaj verŝi larmon de kompato pro mia perdita frato.... Mi devus silenti eterne, ĉar li estas via filo; mi devus por eterne kaŝi lian malhonoron, ĉar li estas mia frato. Sed obei vin estas mia unua, malĝoja devo, — tial pardonu min.

MALJUNA MOOR. — Ho, Karolo, Karolo! Se vi sciis, kiel via konduto turmentegas la koron de la patro! Kiel unu sola ĝoja sciigo pri vi aldonus al mia vivo dek jarojn, farus min junulo, — dum nun ĉiu sciigo, ho ve, alproksimigas min per unu paŝo al la tombo!

FRANCISKO — Se ĝi estas tiel, maljuna homo, tiam adiaŭ, — ni ĉiuj ankoraŭ hodiaŭ elŝirus al ni la harojn super via ĉerko.

MALJUNA MOOR. — Restu! Mi devas ankoraŭ fari nur la malgrandan, mallongan paŝon.... Lasu al li lian liberecon! (*Sidiĝas.*) La pekoj de liaj patroj estas punataj en la tria kaj kvara generacio, — lasu lin fini.

FRANCISKO, *elprenas la leteron el la poŝo.* — Vi konas nian korespondanton! Vidu! La fingron de mia dekstra mano mi donus, ke mi povu diri, ke li estas mensoganto, nigra venena mensoganto.... Kolektu viajn fortojn! Pardonu min, ke mi ne lasas vin mem legi la leteron : vi ne ĉion devas aŭdi.

MALJUNA MOOR. — Ĉion, ĉion, mia filo! vi liberigos min de lambastono.

FRANCISKO, *legas.* — « Lepsiko, 1 de Majo. — Se min ne ligus nerompebla promeso ne kaŝi antaŭ vi eĉ la plej malgrandan, kion mi povas ekscii pri la sorto de via frato, plej kara amiko, neniam mia senkulpa plumo fariĝus tirano kontraŭ vi. El cent leteroj de vi mi povas kompreni, kiel tiaspecaj sciigoj kredeble traboras vian fratan koron; ŝajnas al mi, kvazaŭ mi jam vidas vin, kiel vi pro la sentaŭga, pro la abomeninda.... » (*La maljuna Moor kovras sian vizagon.*) Vidu, patro, mi legas al vi nur la plej delikatan — « pro la abomeninda verŝas milojn da larmoj »; ha, ili fluis, verŝiĝis torente de tiu ĉi kompatema vango.... « Ŝajnas al mi, kvazaŭ mi

jam vidas vian maljunan, pian patron mortpale.... » Jesuo, Mario!
Vi jam estas tia, ankoraŭ antaŭ ol vi scias la plej malmulton!

MALJUNA MOOR. — Pluen, pluen!

FRANCISKO. — « Mortpale refalanta en sian seĝon kaj malbenanta la tagon, en kiu la unuan fojon estis balbutita al li la vorto « patro » Oni ne ĉion povis malkaŝi al mi, kaj el tiu malmulto, kiun mi scias, vi ekscios nur malmulte. Ŝajnas, ke via frato plenigis nun la mezuron de sia malhonoro; mi almenaŭ konas nenion super tio, kion li efektive atingis, se lia genio ne superas en tio ĉi mian. Hieraŭ noktomeze, farinte antaŭe kvardek mil dukatojn da ŝuldoj » — bela poŝmono, mia patro — « malvirgiginte la filinon de riĉa bankiero ĉi tie kaj morte vundinte en duelo ŝian amanton, bravan junulon, li decidis forkuri de la justeco kune kun sep aliaj, kiujn li entiris en sian malĉastan vivon. » — Patro, pro Dio! Patro, kio fariĝas al vi?

MALJUNA MOOR. — Estas sufiĉe. Ĉesu, mia filo!

FRANCISKO. — Mi vin indulgas.... « Oni sendis post li kaptordonajn leterojn, la ofenditoj laŭte krias pri kontentigo, prezo estas anoncita por lia kapo, — la nomo Moor.... » Ne, miaj malfeliĉaj lipoj neniam mortigu patron! (*Li disŝiras la leteron.*) Ne kředu ĝin, patro, ne kředu al li eĉ unu silabon!

MALJUNA MOOR, *ploras maldolĉe.* — Mia nomo! Mia honesta nomo!

FRANCISKO, *ĵetas sin al li sur la kolon.* — Malnobla, trioble malnobla Karolo! Ĉu mi tion ĉi ne antaŭvidis, kiam li, estante ankoraŭ knabo, tiel trenadis sin post la knabinoj, peladis sin kun strataj buboj kaj kanajla kamaradaro sur herbejoj kaj montoj, forkuradis de la preĝejo, kiel krimulo kuras de malliberejo, kaj la pfenigojn, kiujn li elturmentadis de vi, li ĵetadis en la ĉapelon al la unua renkontita almozulo, dum ni en la domo edificadis nin per piaj preĝoj kaj sanktaj prediklibroj? Ĉu mi tion ĉi ne antaŭvidis, kiam la aventurojn de Julio Cezaro kaj Aleksandro la Granda kaj aliaj mallum-

egaj idolistoj li legadis pli volonte, ol la historion de la pentofarema Tobio? Cent fojojn mi tion ĉi antaŭdiris al vi, ĉar mia amo al li estis ĉiam en la limoj de la infana devo, — ke la junulo ankoraŭ nin ĉiujn ĵetos en mizeron kaj honton! Ho, se li ne portus la nomon de Moor! Se mia koro ne batus por li tiel varme! La malpia amo, kiun mi ne povas ekstermi, iam ankoraŭ plendos kontraŭ mi antaŭ la juĝa seĝo de Dio.

MALJUNA MOOR. — Ho, miaj esperoj! miaj oraj revoj!

FRANCISKO. — Tion ĉi mi bone scias. Ĝuste pri tio mi ja ĵus parolis. La fajra spirito, kiu flamas en la bubo, vi ĉiam diradis, kiu faras lin tiel sentema por ĉiu carmo de grandeco kaj beleco, — tiu ĉi malkaŝemeco, kiu spegulas lian animon en lia okulo, — tiu ĉi moleco de la sentoj, kiu lin ĉe ĉiu sufero fandigas en plorantan simpation, — tiu ĉi vira kuraĝeco, kiu pelas lin sur la pinton de centjaraj kverkoj kaj kurigas lin trans fosojn kaj palisarojn kaj malkvietajn riverojn, — tiu ĉi infana gloramo, tiu ĉi nevenkebla obstineco kaj ĉiuj ĉi tiuj belaj brilaj virtoj, kiuj ĝermis en la paĉja fileto, faros el li iam varman amikon por amiko, bonegan regnanon, heroon, grandan, grandan homon. — Nun vi ĝin vidas, patro! La fajra spirito disvolviĝis, dislarĝiĝis, belegajn fruktojn ĝi alportis. Vidu tiun ĉi malkaŝemecon, kiel bele ĝi aliformiĝis en arrogantcon! Vidu tiun ĉi molecon, kiel dorloteme ĝi kolombumas por koketulinaj, kiel sentema ĝi estas por la ĉarmoj de ia Frino! Vidu tiun ĉi fajran genion, kiel ĝi en ses jaroj tiel pure forbruligis la oleon de lia vivo, ke li, ankoraŭ vivante, vagas kiel fantomo, kaj jen venas la homoj kaj estas tiel senhontaj kaj diras: « c'est l'amour qui a fait ça! » Ha! vidu do tiun ĉi kuraĝan entrepreneman kapon, kiel ĝi forĝas kaj plenumas planojn, antaŭ kiuj la heroaĵoj de ia Cartouche kaj Howard tute malaperas! Kaj kiam ankoraŭ tiuj ĉi belegaj ĝermoj kreskos ĝis plena matureco, — ĉar kion perfektan oni povas atendi de tia delikata aĝo? — Eble, patro, vi ĝisvivos ankoraŭ la ĝojon vidi lin antaŭ la fronto de ia militistaro,

kiu postenas en la sankta silento de la arbaroj kaj al la laca migranto faciligas lian vojaĝon per duono de lia ŝarĝo, — eble vi povos ankoraŭ, antaŭ ol vi iros en la tombon, fari pilgrimadon al lia monumento, kiun li estos stariginta al si inter la ĉielo kaj la tero, — eble... ho, patro, patro, patro! Serĉu al vi novan nomon, ĉar alie per la fingroj montrados vin butikistoj kaj strataj buboj, kiuj vidis la portreton de sinjoro via filo sur la Lepsika foirejo.

MALJUNA MOOR. — Kaj vi ankaŭ, mia Francisko, vi ankaŭ? Ho, miaj infanoj! kiel ili celas al mia koro!

FRANCISKO. — Vi vidas, mi ankaŭ povas esti sprita, sed mia sprito estas piko de skorpio. Kaj poste restas la seka homo proza, la malvarma, ligna Francisko, aŭ kiel ili alie estas nomataj tiuj titoloj, kiujn inspiradis al vi la kontrasto inter li kaj mi, kiam li sidis sur viaj genuoj aŭ pinĉis al vi la vangojn, — tiu iam mortos inter siaj limaj ŝtonoj kaj putros kaj estos forgesita, dum la gloro de tiu ĉi universala kapoflugados de unu poluso ĝis alia. Ha! per kunmetitaj manoj dankas vin, ho ĉielo, la malvarma, seka, ligna Francisko por tio, ke li ne estas kiel ĉi tiu!

MALJUNA MOOR. — Pardonu min, mia infano; ne koleru patron, kiu trovas sin trompita en siaj esperoj. Dio, kiu per Karolo sendas al mi larmojn, per vi, mia Francisko, ilin viŝos el miaj okuloj.

FRANCISKO. — Jes, patro, li viŝos ilin el viaj okuloj. Via Francisko donos sian vivon, por plilongigi vian. Via vivo estas la orakolo, kun kiu mi antaŭ ĉio konsiliĝas pri ĉio, kion mi volas fari, — la spegulo, tra kiu mi ĉion rigardas; nenia devo estas por mi tiel sankta, ke mi ne estus preta ĝin rompi, se la afero koncernas vian karegan vivon. Ĉu vi kredas al mi?

MALJUNA MOOR. — Vi havas ankoraŭ grandajn devojn sur vi, mia filo. Dio vin benu por tio, kio vi por mi estis kaj estos!

FRANCISKO. — Nun diru do al mi, — se vi ne estus devigata nomi tiun filon via, vi ne estus feliĉa homo?

MALJUNA MOOR. — Silentu! ho, silentu! kiam la akuŝistino lin

alportis al mi, mi levis lin al la ĉielo kaj ekkriis : « ĉu mi ne estas feliĉa homo? »

FRANCISKO. — Tion vi diris. Nun vi tion ĉi trovis? Vi envias la plej senvaloran el viaj kampuloj, ke li ne estas patro al tiu, — vi havas malĝojon dum vi havas tiun filon. Tiu ĉi malĝojo kreskos kun Karolo, tiu ĉi malĝojo subfosos vian vivon.

MALJUNA MOOR. — Ho! ĝi faris el mi okdekjaran homon.

FRANCISKO. — Nu, sekve, — se vi rifuziĝus tiun filon?

MALJUNA MOOR. — Francisko! Francisko! Kion vi diras?

FRANCISKO. — Ĉu ne la amo al li faras al vi la tutan malĝojon? Sen tiu ĉi amo li por vi ne ekzistas. Sen tiu ĉi puninda, kondamninda amo li mortis por vi, li neniam naskiĝis por vi. Ne karno kaj sango, sed la koro faras nin patroj kaj filoj. Ne amu lin plu, tiam tiu ĉi degeneraĵo ne estos ankaŭ plu via filo, se li eĉ estus eltranĉita el via karno. Li estis ĝis nun la pupilo de via okulo; sed se turmentas vin via okulo, diras la Sankta Skribo, tiam elŝiru ĝin. Pli bone estas iri unuokula en la ĉielon, ol duokula en la inferon. Pli bone estas iri seninfana en la ĉielon, ol se ambaŭ, la patro kaj la filo, iras en la inferon. Tiel parolas Dio.

MALJUNA MOOR. — Vi volas, ke mi malbenu mian filon?

FRANCISKO. — Ne, ne! Vian filon vi ne malbenu. Kion vi nomas via filo? Tiun, al kiu vi donis la vivon, kvankam li faras ĉiujn eblajn pezojn, por mallongigi la vian?

MALJUNA MOOR. — Ho, ĝi estas tro vera! Ĝi estas juĝo kontraŭ mi. Dio ĝin ordonis al li!

FRANCISKO. — Ĉu vi vidas, kiel infankore via amata infano agas kontraŭ vi? Per via patra kunsentado li sufokas vin, li mortigas vin per via amo, li eĉ vian patran koron mem subaĉetis, por fari finon al via vivo. Kiam vi fine plu ne estos, tiam li estos mastro de viaj havoj, reĝo de siaj inklinoj. La digo estos for, kaj la torento de liaj deziroj povos pli libere fluegi. Imagu do vin sur lia loko! Kiel ofte li devas deziri, ke la patro iru en la teron, kiel ofte li

devas tion ĉi deziri pri la frato, kiuj en la fluado de liaj ekscesoĵ tiel senkompate maloportunigas al li la vojon? Sed ĉu tio ĉi estas amo por amo? Ĉu tio ĉi estas infana dankemeco por patra malsevereco, se por la volupta plezuro de unu minuto li oferas dek jarojn de via vivo? Se la gloron de siaj patroj, kiu jam en la daŭro de sep jarcentoj konserviĝis senmakula, li en volupta minuto metas sur la karton? Ĉu tion ĉi vi nomas via filo? Respondu : ĉu tion ĉi vi nomas via filo?

MALJUNA MOOR. — Neamanta infano, ho ve! sed tamen mia infano! tamen mia infano!

FRANCISKO. — Ĉarmega, dolĉa infano, kies konstanta penado estas ne havi plu patron. Ho, se vi tion ĉi komprenus! Se la skvamoj defalus de viaj okuloj! Sed via malsevereco devas fortikigi lin en liaj diboĉaĵoj, via helpado devas ilin pravigi. Estas vero, ke vi deŝarĝos la malbenon de lia kapo; sur vin, patro, sur vin falos la malbeno de la kondamno.

MALJUNA MOOR. — Juste! tute juste! Mia, mia estas la tuta kulpo!

FRANCISKO. — Kiom da miloj, kiuj trinkis ĝis plena ebrieco el la pokalo de volupto, pliboniĝis per suferoj! Kaj ĉu la korpa doloro, kiu akompanas ĉiun malmoderecon, ne estas montro de la volo de Dio? Ĉu la homo per sia kruela dorlotado devas tion ĉi kontraŭbatali? Ĉu la patro havas la rajton pereigi por ĉiam la tenotaĵon, konfiditan al li? Pripensu, patro, se vi por kelka tempo elmetos lin al mizero, ĉu li tiam ne devos aŭ returniĝi kaj pliboniĝi, aŭ li eĉ en la granda lernejo de la mizero restos malnoblulo, kaj tiam — ve al la patro, kiu la konsilojn de pli alta saĝeco neniigas per dorlotado! — Nu, patro?

MALJUNA MOOR. — Mi skribos al li, ke mi deturnas de li mian manon.

FRANCISKO. — Per tio vi agos juste kaj saĝe.

MALJUNA MOOR. — Ke li neniam venu antaŭ miajn okulojn.

FRANCISKO. — Tio faros sanigan efikon.

MALJUNA MOOR, *ame.* — Ĝis li fariĝos alia!

FRANCISKO. — Nu, bone, bone! Sed se li nun venos kun la masko de hipokritulo, plorakiros vian kompaton, flatakiros vian pardonon, kaj morgaŭ li iros kaj mokos vian malfortecon en la brakoj de siaj malĉastulinoj? Ne, patro! Li memvole revenos, kiam la konscienco lin senkulpigos.

MALJUNA MOOR. — Mi tion ĉi tuj skribos al li.

FRANCISKO. — Haltu! ankoraŭ unu vorton, patro! Mi timas, ke via indigno diktus al vi tro akrajn vortojn, kiuj fendus al li la koron, — kaj krom tio, ĉu vi ne opinias, ke li rigardos kiel pardonon jam tiun fakton, ke vi indigas lin ankoraŭ je via propramana skribado? Tial estos pli bone, se vi lasos la skribadon al mi.

MALJUNA MOOR. — Faru tion ĉi, mia filo. — Ha, ĝi ja rompus al mi la koron! Skribu al li...

FRANCISKO, *rapide.* — Sekve tiel restas decidite?

MALJUNA MOOR. — Skribu al li, ke mi mil sangajn larmojn, mil sendormajn noktojn... Sed ne alkonduku mian filon al malespero!

FRANCISKO. — Ĉu vi ne volas iri en la liton, patro? Ĝi tro forte vin skuas.

MALJUNA MOOR. — Skribu al li, ke la patra brusto... Mi diras al vi, ne alkonduku mian filon al malespero! (*Li foriras malgaje.*)

FRANCISKO, *rigardante post li kun ridado.* — Konsolu vin, maljunulo! vi neniam premos lin al via brusto; la vojo al ĝi estas barita por li, kiel la ĉielo por la infero. Li estis elŝirita el viaj brakoj antaŭ ol vi sciis, ke vi tion ĉi povus deziri. Mi estus ja mizera fuŝisto, se mi ne povus eĉ tion atingi, ke mi disigu filon de la koro de la patro, se ĝi eĉ estus alkröĉita al ĝi per feraj ligiloj. Mi aranĝis ĉirkaŭ vi magian rondon de malbenoj, kiun li ne povos transsalti. Mi gratulas, Francisko! for estas la amata infano, — la arbaro estas pli luma. Mi devas zorge levi ĉiujn pecetojn da papero, ĉar facile povus okazi, ke iu rekonus mian skribon! (*Li kolektas la disŝiritajn pecojn de la letero.*) Kaj malĝojo baldaŭ ankaŭ la mal-

junulon forigos, — kaj al ŝi mi devas elŝiri tiun ĉi Karolon el la koro, se eĉ duono de ŝia vivo elŝiriĝus kune.

Mi havas grandajn rajtojn koleri la naturon, kaj — mi ĵuras per mia honoro — mi faros uzon el tiuj rajtoj. Kial mi ne elrampis la unua el la ventro de la patrino? Kial ne la sola? Kial la naturo devis meti sur min tiun ĉi ŝarĝon de malbeleco? ĝuste sur min? Tute tiel, kvazaŭ ĝi ĉe mia naskiĝo uzus ian senvaloran restaĵon. Kial ĝuste al mi ĝi donis tiun ĉi nazon de Laplandano? ĝuste al mi tiun ĉi buŝegon de negro? tiujn ĉi okulojn de Hotentoto? Vere, mi opinias, ke la plej abomenindajn partojn de ĉiuj homaj specoj ĝi ĵetis en unu amason kaj ĝi min el tio ĉi bakis. Tondro kaj morto! Kiu ĝin rajtigis, ke ĝi al tiu donu tion aŭ alian kaj al mi ne donu? Ĉu iu povis klopodi pri ĝia favoro, antaŭ ol li naskiĝis? aŭ ĝin ofendi, antaŭ ol li mem estiĝis? Kial ĝi agis tiel partie?

Ne, ne! mi estas maljusta kontraŭ ĝi. Ĝi ja donacis al ni elpenseman spiriton, ĝi elmetis nin nudaj kaj mizeraj sur la bordon de tiu ĉi ĝranda oceano mondo, — naĝu, kiu povas naĝi, kaj kiu estas tro mallerta, tiu dronu! Ĝi nenion al mi donis; kio mi volas fari min, estas mia afero. Ĉiu havas egalan rajton por la plej granda kaj por la plej malgranda; pretendo disbatiĝas kontraŭ pretendo, inklino kontraŭ inklino kaj forto kontraŭ forto. La rajto loĝas ĉe la venkinto, kaj la limoj de nia forto estas niaj leĝoj.

Estas vero, ke ekzistas certaj societaj interkonsentoj, kiujn oni aranĝis, por irigi la pulson de la monda societo. Honesta homo! efektive ĝi estas grandvalora monero, per kiu oni povas majstre brokanti, se oni scias bone ĝin spezi. Konscienco, — ho, jes, certe! brava ĉifonfiguro, por fortimigi paserojn de ĉerizarboj! Ankaŭ bone skribitaambio, per kiu eĉ bankrotulo en ekstrema okazo al si helpas.

Efektive tre laŭdindaj aranĝoj, por teni la malsaĝulojn en respekto kaj la popolamason sub la pantofflo, por ke al la prudentuloj estu pli oportune. Sen dubo, tre amuzaj aranĝoj! Ili memorigas al

mi la barilojn, kiujn miaj kampuloj tre ruze konstruas ĉirkaŭ siaj kampoj, por ke neniu leporo transsaltu, jes, tre severe, neniu leporo! Sed la moŝto sinjoro ekpikas sian ĉevalon per sprono kaj agrable galopas tra la estinta grenkampo.

Malfeliĉa leporo! ĝi estas ja kompatinda rolo, se oni devas esti leporo en tiu ĉi mondo! Sed la moŝto sinjoro bezonas leporojn!

Tial kuraĝe transen! Kiu nenion timas, estas ne malpli potenca, ol tiu, kiun ĉiu timas. Estas nun modo porti ĉe la pantalonoj bukajn, per kiuj oni povas laŭvole laĉi ilin pli vaste aŭ pli malvaste. Ni fariĝos al ni konsciencon laŭ la plej nova fasono, por ke ni povu ĝin bone disbuki pli vaste, kiam ni pli enpakas. Kion ni estas kulpaj? Iru al la tajloro! Multe kaj ripete mi aŭdis pri tiel nomata samsanga amo, kiu al iu bonorda domemulo povus varmegigi la kapon; tio ĉi estas via frato! Tradukite ĝi estas: li elsaltis el tiu sama forno, el kiu vi elsaltis, — sekve li estu sankta por vi! Rimarku do bone tiun ĉi artifikan konsekvencon, tiun ĉi amuzan konkludon de la najbareco de korpoj al la harmonio de spiritoj, de la sameco de naskiĝloko al la sameco de sentoj, de la sameco de nutraĵo al la sameco de inklinoj. Sed pluen, — ĝi estas via patro! li donis al vi la vivon, vi estas lia karno, lia sango, sekve li estu sankta por vi! Denove ruza konsekvenco! Mi volus ja demandi, *kial* li min faris? Certe ja ne el amo al mi, kiu ankoraŭ estis fariĝonta ulo? Ĉu li min konis antaŭ ol li min faris? Aŭ ĉu li pensis pri mi, kiam li min faris? Aŭ ĉu li deziris ĝuste *min*, kiam li min faris? Ĉu li sciis, kio mi fariĝos? Tion ĉi mi ne konsilus al li, ĉar tiam mi povus puni lin por tio, ke li min tamen faris! Ĉu mi povas danki lin por tio, ke mi fariĝis viro? Tiel same malmulte, kiel mi povus plendi kontraŭ li, se li farus el mi virinon. Ĉu mi povas nomi amo tion, kio ne estas bazita sur estimo al mia « mi »? Ĉu povis ekzisti estimo al mia « mi », kiu estis ankoraŭ nur naskiĝonta de tio, de kio ĝi devis esti la kaŭzo? Kie do tie estas la sankteco? Eble en la ago mem, per kiu mi naskiĝis? Kvazaŭ tio

Ĝestus io pli, ol bruta procedo por la kontentigo de bruta volupta deziro! Aŭ eble ĝi kuŝas en la rezultato de tiu ĉi ago, kiu ja estas nenio alia, ol fera necesajo, kiun oni tiel volonte forigus, se tio ĉi ne kostus karnon kaj sangon? Ĉu eble por tio mi devas lin danki, ke li min amas? Tio ĉi estas vantemeco de lia flanko, la amata peko de ĉiuj artistoj, kiuj koketas kun si pri sia verko, se ĝi eĉ estas plej malbela. — Vidu do, tio ĉi estas la tuta magiajo, kiun vi envolvas en sanktan nebulon, por malbonuzi nian timemecon. Ĉu ankaŭ mi devas lasi irigi min per tio kiel knabon?

Kuraĝe do! kuraĝe al la laboro! Mi volas ĉion ĉirkaŭ mi ekstermi, kio baras al mi la eblon esti *mastro*. *Mastro* mi devas esti, por ke mi atingu per forto tion, por kio mankas al mi amindeco! (*Foriras.*)

SCENO DUA

Drinkejo ĉe la limo de Saksujo.

KAROLO MOOR, *profundiĝinte en libron*. SPIEGELBERG, *trinkante ĉe tablo*.

MOOR, *formetas la libron*. — Mi sentas abomenon al tiu ĉi inkmakula tempo, kiam mi en mia Plutarĥo legas pri grandaj homoj.

SPIEGELBERG, *metas glason antaŭ lin kaj trinkas*. — Jozefon vi devas legi.

MOOR. — La hela fajro de Prometeo elbrulis, anstataŭ ĝi oni prenas nun la flamon de likopodio, — teatra fajro, kiu ne ekbruligas ĉe pipon da tabako. Jen ili ungetas, kiel ratoj sur la bastongeo de Herkuleso, kaj forstudas la tutan carbon el sia kranio pri tio, kio estis la materio, kiun li havis en siaj testikoj. Franca abato predikas, ke Aleksandro estis timemulo; ftiza profesoro almetas ĉe ĉiu vorto boteleton da amoniako al sia nazo kaj legas studigon pri *forto*. Hometoj, kiuj svenas, kiam ili faris bubon, kritikis la taktikon de Hanibalo; malsekorelaj buboj kaptas frazojn el la

batalo apud Kanoj kaj plorgrimacas pri la venkoj de Scipiono, ĉar ili devas raporti pri ili lecionojn.

SPIEGELBERG. — Tio ĉi estas ja tute aleksandria plorado.

MOOR. — Bela pago por via ŝvito en la kampa batalo, ke vi nun vivas en gimnazioj kaj via senmorteco estas ĝeme trenata en librojrimeno. Valorega rekompenco por via elverŝita sango, ke Nurnberga butikisto nun volvas vin ĉirkaŭ kuko, aŭ, en pli feliĉa okazo, franca tragediverkisto vin ŝraŭbas sur altajn irbastonojn kaj tiras vin per metalfadenoj. Ha, ha, ha!

SPIEGELBERG, *trinkas*. — Legu Jozefon, mi vin petas pri tio.

MOOR. — Fi, fi al la sensuka tempaĝo de kastritoj, kiu taŭgas por nenio, nur por remaĉadi la farojn de la antaŭa tempo kaj kripligi per komentarioj la heroojn de la antikveco kaj sensencigi ilin per tragedioj. La forto de la lumboj malaperis, kaj nun biera feĉo devas helpi pluplanti la homan genton.

SPIEGELBERG. — Teo, frato, teo!

MOOR. — Ili baras al si la sanan naturon per sensencaj konvencioj, ne kuraĝas eltrinki glason, ĉar ili devas trinki nepre pro ies sano, — ili lekas la botpurigiston, ke li ilin protektu ĉe lia eminenta moŝto, kaj ili regalas per la piedo la mizerulon, kiun ili ne timas. Ili adoras sin reciproke pro tagmanĝo kaj estas pretaĵ veneni sin reciproke pro matraco, kiun ĉe aŭkcio iu forŝiris de ili per plidono. Ili kondamnas la sadukeon, kiu ne venas sufiĉe diligente en la preĝejon, kaj ili prikalkulas siajn procentegojn ĉe la altaro; ili genufleksas, por ke ili povu bone etendi la trenaĵon de sia vesto, — ne deturnas okulon de la pastro, por ke ili vidu, kiel lia peruko estas frizita. Ili svenas, kiam ili vidas sangantan anseron, kaj plaŭdas per la manoj, kiam ilia konkuranto iras bankrote de la borso.... Kiel ajn varme mi premis al ili la manojn... « nur unu tagon ankoraŭ »... vane! En malliberejon la hundon!... Petoj, ĵuroj, larmoj.... (*Piedfrapante la plankon.*) Infero kaj diablo!

SPIEGELBERG. — Kaj pro iaj kelkaj miloj da favaj dukatoj...

MOOR. — Ne! mi ne volas pensi pri tio! Ke mi enpremu mian korpon en korseton kaj mi laĉu mian volon per leĝoj! La leĝo faris limakan iron el tio, kio devis fariĝi flugo de aglo. La leĝo kreis ankoraŭ nenian grandan homon, sed la libereco elkovas kolosojn kaj ekstremaĵojn. Ili enpalisas sin en la peritoneon de tirano, penas plaĉi al la kapricoj de lia stomako kaj lasas sin premi per la ventoj de liaj intestoj. Ha, se la spirito de Hermano ankoraŭ bruletus en lia cindro! Oni metu min antaŭ anaron da knabegoj kiel mi, tiam Germanujo fariĝos respubliko, kontraŭ kiu Romo kaj Sparto estos monahinejoj! (*Li ĵetas la spadon sur la tablon kaj leviĝas.*)

SPIEGELBERG, *suprensaltante*. — Brave! Bravisime! Vi venigas min rekte al la ĝusta ĉapitro. Mi diros al vi ion en la orelon, Moor, kio jam de longe min okupas, — kaj vi estas la ĝusta homo por tio... drinku, frato, drinku!... Kiel plaĉas al vi, se ni fariĝus hebreoj kaj ni denove restarigus la regnon?

MOOR, *ridas el la tuta gorgo*. — Ha, nun mi komprenas, nun mi komprenas, — vi volas eligi el modo la prepucion, ĉar la barbiro forprenis jam vian?

SPIEGELBERG. — Ha, vi, malfaremulo! Estas vero, ke mi per stranga okazo estas jam antaŭe cirkumcidita. Sed diru, ĉu ĝi ne estas sprita kaj kuraĝa plano? Ni dissendos manifeston al ĉiuj kvar flankoj de la mondo, kaj ni vokos al Palestino ĉion, kio ne manĝas porkan viandon. Tiam mi pruvos per konvinkaj dokumentoj, ke Herodo, la kvaronprinco, estis mia praprapatro kaj tiel plu. Jen ĝi estos venka kriado, mia kara, kiam ili denove elrampos supren kaj povos rekonstrui Jeruzalemon! Poste tuj la Turkojn for el Azio, dum la fero estas ankoraŭ varmega, — haki cedrojn sur la Libano, konstrui ŝipojn, kaj la tuta popolo brokantu per malnovaj pasamentoj kaj bukoj. Dume...

MOOR, *ridetante prenas lian manon*. — Kamarado! al la malsaĝaj petoloj venis nun fino.

SPIEGELBERG, *mirigite*. — Fi, vi ja ne volos ludi la rolon de erar-

inta filo? Tia knabego kiel vi, kiu per la spado pli gratis su vizaĝoj, ol tri kancelariuloj en la daŭro de superjaro skribis en la libron de ordonoj! Ĉu mi revoku en vian memoron la historion pri la granda hunda kadavro? Ha, mi devas repentri al vi denove vian propran figuron, — tio ĉi enblovos fajron en viajn vejnojn, se nenio alia vin plu entuziasmigas. Ĉu vi memoras ankoraŭ, kiel la sinjoroj de la kolegio forpafigis piedon al via dogo, kaj vi pro revengo ordonis faston en la tuta urbo? Oni koleris pri via ordono; sed vi, ne mallaborema, lasas foraĉeti por vi la tutan viandon en la tuta urbo tiamaniere, ke post ok horoj ne restas jam eĉ unu ostoj en la tuta ĉirkaŭaĵo kaj la prezo de la fiŝoj komencas leviĝi. Urbeŝtaro kaj urbanaro krias pri venĝo. Ni, studentoj, vigle eliras en la nombro de dek-sep centoj, kun vi antaŭ la fronto, kaj viandistoj kaj tajloroj kaj butikistoj malantaŭe, kaj hotelistoj, barbiroj kaj ĉiuj metiistaj korporacioj, kaj ili krias, ke ili bombardos la urbon, se oni tuŝos al la studentoj eĉ unu haron. Tiam la afero finiĝis, kiel la pafado ĉe Hornbergo, kaj ili devis foriri kun longa nazo. Vi venigas doktorojn, tutan kuracistan konsiliĝon, kaj vi proponis tri dukatojn, se iu volos skribi recepton por la hundo. Ni esperis, ke la sinjoroj havos tro multe da honoro en si kaj diros « ne », kaj ni jam antaŭdecidis, ke ni ilin devigu perforte. Sed tio ĉi estis senbezona, la sinjoroj interbatis sin pro la tri dukatoj, kaj per konkura marĉando la prezo falis ĝis tri bacoj; en unu horo estis skribitaj dek-du receptoj, tiamaniere, ke la besto baldaŭ kadavriĝis.

Moor. — Malnoblaĵ kanajloj!

SPIEGELBERG. — La funebra soleno estas aranĝata en plena parado, funebraj versaĵoj pri la hundo en granda amaso, kaj ni elmarŝis en la nokto, ĉirkaŭ mil personoj, havante lanternon en unu mano kaj niajn spadojn en la alia, kaj tiel ni iris tra la urbo kun sonorigado kaj tintado, ĝis la hundo estis enterigita. Tiam komenciĝis manĝegado, kiu daŭris ĝis lumo matena; poste vi

dankis la sinjorojn por la kora kondolenco kaj vi lasis vendi la viandon por duono de la prezo. « Mort de ma vie! » tiam oni respektis nin, kiel garnizonon en militakirita fortikaĵo....

MOOR. — Kaj vi ne hontas fanfaroni per ĉi tio? Vi ne havas eĉ tiom da hontemeco, por honti pro tiuj petoloj?

SPIEGELBERG. — Iru, iru! vi ne estas plu Moor. Ĉu vi memoras ankoraŭ, kiel milfoje vi, tenante la botelon en la mano, mokadis la maljunan avarulon kaj diradis, ke li ĉiam plu nur kolektu kaj ŝparu, kaj vi por tio drinkkrevigos vian gorĝon? Ĉu vi memoras ankoraŭ? he? vi memoras ankoraŭ? Ho, vi, malpia, mizera fanfaronisto! tio estis ja parolita vire kaj nobele, sed....

MOOR. — Malbenita vi estu, ke vi min rememorigas pri tio! Malbenita mi estu, ke mi tion ĉi diris! Sed ĝi estis nur en la ebriceco de la vino, kaj mia koro ne aŭdis, kion mia lango fanfaronis.

SPIEGELBERG, *balancas la kapon*. — Ne, ne, ne! Tio ĉi ne povas esti. Ne eble, frato, vi ne povas tiel opinii serioze. Diru, frateto, ĉu ne la mizero vin tiel agordas? Venu, mi rakontos al vi peceton el miaj bubaj jaroj. Mi havis tiam apud mia domo foston, kiu, se preni la plej malmulte, havis almenaŭ ok futojn da larĝeco, kaj ni, buboj, konkure penadis transsalti ĝin. Sed la penado estis vana. Pum! vi jam kuŝis, kaj oni mokis kaj ridis pri vi kaj superĵetadis vin per neĝbuloj. Apud mia domo kuŝis sur ĉeno la hundo de ĉasisto, tre mordema bestego, kiu kaptadis kiel fulmo la knabinojn per la rando de la vesto, kiam ili ne rimarkis kaj iris tro proksime. Nu, por mi ĝi estis la plej kora ĝojo inciti la hundon, kie mi nur povis, kaj mi preskaŭ krevis de ridado ĉiufoje, kiam la kanajlo min tiam tiel kolerege rigardis kaj tiel volonte sin ĵetus sur min, se ĝi nur povus. — Kio okazis? Unu fojon mi denove faras al ĝi tiel, kaj mi ĵetas al ĝi ŝtonon en la ripon tiel forte, ke de furiozo la besto deŝiras sin de la ĉeno kaj ĵetas sin al mi, kaj mi, kiel pelata de ĉiuj diabloj, forkuras per ĉiuj fortoj.... Fulmo kaj tondro! jen estas ĝuste la malbenita foso antaŭ mi! Kion fari?

La hundo min jam atingas, kaj ĝi estas furioza, — tial, rapide decidite, mi faras salton — kaj mi troviĝas transe. Al tiu ĉi salto mi devis danki mian vivon, ĉar la bestego disŝirus min al pecetoj.

MOOR. — Sed por kio vi nun tion ĉi rakontas?

SPIEGELBERG. — Por tio, ke vi vidu, kiel la fortoj kreskas en la mizero. Tial mi ne ektimas, kiam venas ekstreco. La kuraĝo kreskas kune kun la danĝero; la forto grandiĝas en premateco. La sorto kredeble volas fari el mi grandan homon, ĉar ĝi metas al mi sur la vojon tiom da malhelpoj.

MOOR, *malkontente*. — Mi ne scias, por kio ni ankoraŭ devus havi kuraĝon kaj ne havis ĝin.

SPIEGELBERG. — Tiel? Kaj vi volas do lasi, ke viaj talentoj en vi aerdisiĝu? ke viaj kapabloj enteriĝu? Ĉu vi opinias, ke viaj petoloj en Lepsiko prezentas la limojn de homa sprito? Ni venu antaŭe en la grandan mondon — Parizon, Londonon, — kie oni ricevas vangofrapojn, se oni iun salutas per la nomo de honesta homo. Jen tie estas efektiva kora plezuro, kiam oni praktikas la metion en grandaj mezuroj. Vi miros, vi larĝe malfermos la okulojn! Atendu, kaj kiel oni falsoskribon, trompoturnas ludostojn, disrompas serurojn kaj elŝutas el kofroj ilian internajn, — tion ĉi vi ankoraŭ lernos de Spiegelberg! Sur la unua renkontita pendo oni devas pendigi tiun kanajlon, kiu kun rektaj fingroj volas morti de malsato.

MOOR, *distrite*. — Kiel? vi progresis ankoraŭ pli?

SPIEGELBERG. — Ŝajnas al mi, ke vi ne havas konfidon al mi. Atendu, lasu min antaŭe varmigi, tiam vi vidos miraklojn! Via cerbeto renversiĝos en via kranio, kiam mia naskema sprito akuŝiĝos. (*Levas sin, flamiĝe.*) Kiel lume fariĝas en mi! Grandaj ideoj elkrepuskiĝas en mia animo! Gigantaj planoj fermentas en mia kreema kranio. Malbenita dormemeco (*Frapante al si la kapon.*) ĝis nun katenis miajn fortojn, baris kaj jugis miajn intencojn! Mi vekigi, mi sentas, kiu mi estas, kiu mi devas fariĝi!

MOOR. — Vi estas malsaĝulo. La vino fanfaronas el via cerbo.

SPIEGELBERG, *pli flamiĝe*. — « Spiegelberg, — oni diros, — ĉu vi estas sorĉisto, Spiegelberg? » — « Estas domaĝe, ke vi ne fariĝis generalo, Spiegelberg, — diros la reĝo, — vi forpelus la Aŭstrojn tra butontruo. » — « Jes, — krios la doktoroj, — ĝi estas nepardonebla, ke tiu homo ne studis la medicinon, li certe elpensus novan pulvoron kontraŭ la kropo. » — « Ha, kial li ne dediĉis sin speciale al la politika ekonomio, — ĝemos en siaj kabinetoj la diversaj Sully'oj, — li el ŝtonoj elsorĉus luidorojn. » Kaj pri Spiegelberg oni parolados en la oriento kaj en la okcidento, kaj en koton oni vin ĵetos, vi, timemuloj, vi, bufoj, dum Spiegelberg kun etenditaj flugiloj flugos al la templo de la senmorta gloro.

MOOR. — Feliĉan vojon! Levu vin per kolonoj de malhonoro al la supro de la gloro. En la ombro de miaj prapatraj arbaretoj, en la brakoj de mia Amalio, logas min plezuro pli nobla. Jam en la pasinta semajno mi skribis al mia patro pri pardono, mi ne kaŝis antaŭ li eĉ la plej malgrandan cirkonstancon, kaj kie estas sincereco, tie estas ankaŭ kompato kaj helpo. Ni diru al ni reciproke adiaŭ, Maŭrico. Ni vidas nin hodiaŭ kaj neniam plu. La poŝto venis. La pardono de mia patro estas jam interne de la muroj de tiu ĉi urbo.

(*Aperas Schweizer, Grimm, Roller, Schusterle kaj Razmann.*)

ROLLER. — Ĉu vi scias, ke oni nin serĉas?

GRIMM. — Ke ni eĉ unu minuton ne estas certaj, ke oni nin tuj ne arestos?

MOOR. — Ĝi min ne mirigas. Fariĝu, kio volas! Ĉu vi ne vidis Schwarzon? Ĉu li ne diris al vi pri letero, kiun li havas por mi?

ROLLER. — Jam longe li vin serĉas, mi supozas ion tiuspecan.

MOOR. — Kie li estas? kie? kie? (*Volas rapide foriri.*)

ROLLER. — Restu! Ni diris al li, ke li venu ĉi tien. Vi tremas?

MOOR. — Mi ne tremas. Kial mi devus tremi? Kamaradoj, tiu ĉi

letero.... Ĝoju kun mi! Mi estas la plej feliĉa homo sub la suno, — kial mi devus tremi?

(*Aperas Schwarz.*)

MOOR, *kuras al li renkonte.* — Frato, frato! la leteron! la leteron!

SCHWARZ, *donas al li la leteron, kiun li rapidege malfermas.* — Kio al vi estas? vi ja fariĝis pala kiel la muro!

MOOR. — La skribkaraktero de mia frato!

SCHWARZ. — Kion do tie faras Spiegelberg?

GRIMM. — La homo estas freneza. Li faras gestojn, kiel ĉe la malsano de Sankta Vito.

SCHUFTERLE. — Lia prudento turniĝas. Mi pensas, ke li faras versojn.

RAZMANN. — Spiegelberg! He, Spiegelberg! La kanajlo ne aŭdas.

GRIMM, *skuas lin.* — Homo! ĉu vi sonĝas, aŭ....?

SPIEGELBERG, *kiu la tutan tempon en la angulo de la ĉambro faradis pantomimojn de projektofaranto, suprensaltas sovaĝe.* — « La bourse ou la vie! » (*Li kaptas Schweizeron ĉe la kolo, kaj tiu trankvile ĵetas lin al la muro. Moor faligas la leteron kaj rapide elkuras. Ĉiuj salte leviĝas.*)

ROLLER, *krias post la elkurinto.* — Moor! Kien vi kuras? Kion vi faras?

GRIMM. — Kio estas al li? Kio estas al li? Li estas pala kiel kadavro.

SCHWEIZER — Belaj novaĵoj ĝi kredeble estas! Ni rigardu!

ROLLER, *levas la leteron de la tero kaj legas.* — « Malfeliĉa frato! » — la komenco sonas gaje — « Nur per mallongaj vortoj mi devas al vi raporti, ke via espero ne plenumiĝis. La patro komisiis min diri al vi, ke vi iru, kien kondukas vin viaj malhonoraj agoj. Li ankaŭ diras, ke vi faru al vi nenian esperon plorakiri iam pardonon ĉe liaj piedoj, se vi ne volas atendi, ke en la subteraĵoj de liaj turoj oni regaladu vin per akvo kaj pano tiel longe, ĝis viaj haroj elkreskos kiel aglaj plumoj, kaj viaj ungoj fariĝos kiel ungegoj de

birdoj. Tio ĉi estas liaj propraj vortoj. Li ordonas al mi fini la leteron. Adiaŭ por ĉiam! Mi vin bedaŭras. — Francisko de Moor. »

SCHWEIZER. — Sukerdolĉa frateto, efektive! Francisko estas nomata tiu kanajlo?

SPIEGELBERG, *senbrue alpaŝante*. — Oni parolas pri akvo kaj pano? Bela vivo! Nu, mi ion alian elzorgis por vi! Ĉu mi ne diris, ke fine mi devas pensi por vi ĉiuj?

SCHWEIZER. — Kion la ŝafa kapo diras? La azeno volas pensi por ni ĉiuj?

SPIEGELBERG. — Leporoj, kripluloj, lamaj hundoj vi ĉiuj estas, so vi ne havas la kuraĝon, por riski ion grandan!

ROLLER. — Nu, tio efektive ni estus, vi estas prava! sed ĉu ĝi elŝiros nin el tiu ĉi malbenita situacio, tio, kion vi volas riski? Ĉu ĝi elŝiros?

SPIEGELBERG, *kun fera rido*. — Mizera simplulo! elŝiri el tiu ĉi situacio? ha, ha, ha! elŝiri el tiu ĉi situacio? Kaj pli multe via fingringo da cerbo ne pretendas? Kaj kun tio ĉi via ĉevalino iras jam al la stalo? Spiegelberg estus hunda semo, se li per tio ĉi volus eĉ komenci. Heroojn, mi diras al vi, baronojn, princojn, diojn ĝi faros el vi!

RAZMANN. — Tio ĉi estas tro multe por unu fojo, efektive! Sed ĝi estos kredeble kolrompa laboro, ĝi kostos kredeble almenaŭ la kapon?

SPIEGELBERG. — Ĝi postulas nenion krom kuraĝo, ĉar koncerne la saĝon, mi ĉion prenas sur min. Kuraĝon, mi diras al vi, Schweizer, kuraĝon, Roller, Grimm, Razmann, Schufterle! Kuraĝon!

SCHWEIZER. — Kuraĝon? Se nur tio ĉi estas bezona, kuraĝon mi havas sufiĉe, por iri nudapiede tra la mezon de la infero.

SCHUFTERLE. — Sufiĉe da kuraĝo, por boksi sub minacanta pendingo kun la diablo mem pro mizera pekulo.

SPIEGELBERG. — Tio ĉi al mi plaĉas! Se vi havas kuraĝon, tiam

iu el vi elpaŝu kaj diru, ke li havas ankoraŭ ion por perdi kaj ne ĉion por gajni!

SCHWARZ. — Efektive, estus io por perdi, se mi volus perdi tion, kion mi povas ankoraŭ gajni!

RAZMANN. — Jes, al la diablo! kaj estus io por gajni, se mi volus tion gajni, kion mi ne povas perdi.

SCHUFTERLE. — Se mi devus tion perdi, kion mi kredite portas sur mia korpo, tiam mi en ĉiu okazo morgaŭ havus nenion plu por perdi.

SPIEGELBERG. — Sekve nu! (*Li stariĝas meze inter ili kun furiga tono.*) Se ankoraŭ unu guto da germana heroa sango fluas en viaj vejnoj, — venu! Ni enloĝiĝos en la bohemiaj arbaroj, tie ni kunmetos bandon da rabistoj kaj... kion vi tiel rigardegas min? Ĉu via iometo da kuraĝo jam elvaporigiĝis?

ROLLER. — Certe, vi estas ne la unua fripono, kiu forgesis pri la alta pendingo... kaj tamen... kian alian elekton ni nun ankoraŭ havus?

SPIEGELBERG. — Elekton? Kion? nenion vi havas por elekti! Ĉu vi volas kuŝi en la malliberejo de ŝulduloj kaj tie putri ĝis oni trumpetos la tagon de lasta juĝo? Ĉu vi volas turmentiĝi per ŝovelilo kaj terbatilo pro peco da seka pano? Ĉu vi volas antaŭ la fenestroj de la homoj elpremi bagatelan almozon per strata kantado? Aŭ ĉu vi volas enskribiĝi en la soldataron — estas ankoraŭ demando, ĉu oni konfidos al viaj vizaĝoj — kaj tie sub la hipohondria humoro de ordonema kaporalo antaŭtempe submeti vin al la suferoj de la infera purigejo? aŭ tintante promenadi laŭ la takto de tamburo? aŭ en la punlaboreja paradizo treni kun vi la tutan fermagazenon de Vulkano? Vidu, tion ĉi vi havas por elekti, tio ĉi estas ĉio, kion vi povas elekti!

ROLLER. — Tute malprava tamen Spiegelberg ne estas. Mi ankaŭ jam resumis miajn planojn, sed ili fine ĉiam revenas al unu punkto. Ĉu ne estus bone, mi diris al mi, se vi sidiĝus kaj

kunŝmirus ian poŝlibron, aŭ almanakon, aŭ ion similan, kaj pro la groŝo skribus recenzojn, kiel estas nun modo?

SCHUFTERLE. — Al la diablo! viaj konsiloj estas proksimaj al miaj projektoj. Mi pensis en mi mem, ĉu ne estus bone, se vi fariĝus pietisto kaj ĉiusemajne aranĝus viajn horojn de edifado?

GRIMM. — Trafite! Kaj se tio ĉi ne bone iros, tiam fariĝi ateisto! Ni povus bati la buŝojn al la kvar evangeliistoj, ni zorgus pri tio, ke la ekzekutisto forbruligu nian libron, kaj tiamaniere ĝi estus aĉetata en grandega amaso.

RAZMANN. — Aŭ ni komencus atakadon kontraŭ la Francoj. Mi konas unu doktoron, kiu konstruis al si domon sole per hidrargo, kiel diras la surskribo sur la doma pordo.

SCHWEIZER, *leviĝas kaj donas al Spiegelberg la manon.* — Maŭrico, vi estas granda homo! aŭ blinda porko trovis glanon.

SCHWARZ. — Bonegaj planoj! Belaj negocoj! Kiel la grandaj spiritoj ja simpatias! Nun mankas ankoraŭ, ke ni fariĝu virinoj kaj parigistinoj, aŭ ke ni elmetu por vendado nian virgecon.

SPIEGELBERG. — Ŝercoj, ŝercoj! Kaj kio vin malhelpas esti preskaŭ ĉio kune en unu persono? Mia plano en ĉiu okazo puŝos vin plej alten, kaj krom tio vi havos ankoraŭ gloron kaj senmortecon! Vidu, mizeruloj! ankaŭ pri tio oni devas pensi, pri la postmorta gloro, la dolĉa sento de neforgesebleco.

ROLLER. — Kaj plej supre en la nomaro de honestaj homoj! Vi estas majstra parolisto, Spiegelberg, se oni bezonas el honesta homo fari kanajlon. Sed diru do, kie estas Moor?

SPIEGELBERG. — Honesta, vi diras? Ĉu vi pensas, ke vi poste estos malpli honesta, ol vi estas nun? Kion vi nomas honesta? Depreni al riĉaj avaruloj de ilia kolo trionon de la zorgoj, kiuj nur forpelas de ili la oran dormon, doni liberan kuron al la haltinta mono, reordigi la egalpezon de havoj, — per unu vorto, denove revenigi la oran tempaĝon, liberigi Dion de kelkaj tedaj pensiuloj, ŝparigi al li militon, peston, karan tempon kaj doktorojn, — vidu,

tion ĉi mi nomas esti honesta, tion ĉi mi nomas esti valora ilo en la mano de la Providenco; kaj ĉe ĉiu rostaĵo, kiun oni manĝas, havi la flatan konscion, ke ĝin akiris al vi via ruzeco, via leona kuraĝo, via nokta maldormado, esti respektata de grandaj kaj malgrandaj....

ROLLER. — Kaj fine kun vivanta korpo leviĝi al la ĉielo, kaj malgraŭ fulmotondro kaj vento, malgraŭ la manĝegema stomako de la maljuna avino, la tempo, sub la suno kaj luno kaj ĉiuj steloj pendi en la aero, kie eĉ la senprudentaj birdoj de la ĉielo, allogitaj de nobla avideco, muzikas sian ĉielan koncerton, kaj la vostoportantaj anĝeloj aranĝas sian sanktegan sinedrion? ne vere? Kaj dum monarĥoj kaj potenculoj estas konsumataj de tineoj kaj vermoj, vi havos la honoron akceptadi vizitojn de la reĝa birdo de Jupitero? Maŭrico, Maŭrico, Maŭrico! gardu vin! gardu vin kontraŭ la tripeđa besto!

SPIEGELBERG. — Kaj tio ĉi vin timigas, lepora koro? Jam ne unu universala genio, kiu povus reformi la mondon, forputris ja en la senfeligejo, kaj tamen ĉu oni ne parolas pri tia homo en la daŭro de jarcentoj, jarmiloj, dum tiu aŭ alia reĝo aŭ princo estus tute forsilentita en la historio, se lia historiisto ne timus la manklokon en la tabelo de intersekvado, kaj se la libro de tiu ĉi verkisto ne gajnus per tio kelkajn oktavajn paĝojn, por kiuj la eldonisto pagas al li kontantan monon. Kaj se la migranto vidos vin tiel fluganta kaj refluganta en la vento, li murmuros al si mem: « tiu ĉi certe ne havis akvon en la cerbo », kaj li ekĝemos pri la mizeraj tempoj.

SCHWEIZER, *frapas lin sur la ŝultron*. — Majstre, Spiegelberg! majstre! Kial, al la diablo, vi tie ĉi staras sendecide?

SCHWARZ. — Kaj se ĝia nomo eĉ estus prostitucio, — kio do sekvas? Ĉu oni ne povas por ĉiu okazo ĉiam havi ĉe si pulvoretan, kiu vin tute silente ekspedos trans la Aĥeronon, kie neniu koko pri tio pepos? Ne, frato Maŭrico! via propono estas bona, tiel diras ankaŭ mia kateĥismo.

SCHUFTERLE. — Al la diablo! Mia ankaŭ ne parolas alie. Spiegelberg, vi min varbis.

RAZMANN. — Vi, kiel dua Orfeo, endormigis per via kantado la kriantan bestegon, mian konsciencon. Prenu min tutan, kiel mi nun staras!

GRIMM. — « Si omnes consentiunt ego non dissentio ». Perfekte kaj sen komo. En mia kapo nun estas aŭkcio : pietistoj, ĉarlatanoj, recenzantoj kaj friponoj, — kiu plej multe proponos, tiu min havos. Prenu tiun ĉi manon, Maŭrico!

ROLLER. — Kaj vi ankaŭ, Schweizer? (*Donas al Spiegelberg la dekstran manon.*) Tiel mi fordonas mian animon al la diablo.

SPIEGELBERG. — Kaj vian nomon al la steloj! Kio grava ĝi estas, kien iras la animo? Se amasoj da antaŭrajdantaj kurieroj anoncas pri nia veno, tiel ke la satanoj sin feste ornamas, elviŝas al si la miljaran fulgon el la okulharoj, kaj miriadoj da kornitaj kapoj elŝovas sin el la fumanta tubo de siaj sulfuraj kamenoj, por vidi nian enveturon! Kamaradoj! (*Suprensaltas.*) Kuraĝe, kamaradoj! Kio en la mondo egalvaloras tiun ĉi ebriecon de entuziasmo? Venu, kamaradoj!

ROLLER. — Kviete, kviete! Kien? La besto devas ankaŭ havi sian kapon, infanoj!

SPIEGELBERG, *kolere*. — Kion la ŝanceliĝanto predikas? Ĉu la kapo ne staris jam prete, antaŭ ol iu membro sin movis? Sekvu min, kamaradoj!

ROLLER. — Trankvile, mi diras. Ankaŭ la libereco devas havi sian sinjoron. Sen reganto Romo kaj Sparto pereis.

SPIEGELBERG, *mole*. — Jes, atendu, Roller estas prava. Kaj ĝi devas esti luma kapo. Vi komprenas? rafinita, politika kapo ĝi devas esti. Jes, kiam mi prezentas al mi, kio vi estis antaŭ unu horo, kaj kio vi estas nun, — kio vi nun estas dank' al feliĉa ideo.... Jes, certe, certe vi devas havi ĉefon. Kaj tiu, kiu elpensis tiun ideon, — diru al mi, ĉu li ne estas kredeble luma, politika kapo?

ROLLER. — Se oni povus esperi, se oni povus revi... sed mi timas, ke li tion ĉi ne faros.

SPIEGELBERG. — Kial ne? Diru ĝin kuraĝe, amiko! Kiel ajn malfacile estas konduki la batalantan ŝipon kontraŭ la ventoj, kiel ajn peze ĝi premas, la ŝarĝo de la kronoj, — diru ĝin sentime, Roller! eble li tamen tion ĉi faros.

ROLLER. — Kaj rompita estas ĉio, se li tion ĉi ne faros. Sen Moor ni estas korpo sen animo.

SPIEGELBERG, *kolere deturniĝas de li*. — Azeno!

MOOR, *eniras en sovaĝa ekscito kaj malkviete kuradas en la ĉambro tien kaj reen, al si mem*. — Homoj! homoj! Malicaj, hipokritaj krokodilidoj! Iliak okuloj estas akvo, iliaj koroj estas fero! Kisoj sur la lipoj, glavoj en la brusto! Leonoj kaj leopardoj nutras iliajn idojn, korvoj manĝigas kadavrojn al iliaj infanoj... kaj li... li... Malbonecon mi lernis toleri, mi povas rideti, kiam mia plej granda malamiko trinkas la sangon de mia propra koro pro mia sano, — sed se samsanga amo fariĝas perfidulo, se patra amo fariĝas Megero... ho, tiam ekflamiĝu, vira trankvileco, sovaĝiĝu kiel tigro, vi, kvieta ŝafo! Kaj ĉiu fibro streĉiĝu por kolerego kaj ekstermado!

ROLLER. — Aŭdu, Moor! Kia estas via opinio? Vivo de rabistoj estas ja ankaŭ pli bona ol kuŝi kun akvo kaj pano en la subteraĵo de turo?

MOOR. — Kial tiu spirito ne eniris en tigron, kiu hakas sian furiozan dentaron en homan karnon? Ĉu tio ĉi estas patra fideleco? Ĉu tio ĉi estas amo por amo? Mi volus esti urso kaj inciti la ursojn de la norda lando kontraŭ tiu ĉi ĝento de mortigistoj.... Pento, kaj tamen neniam pardono!... Ho, mi venenus la oceanon, por ke ili trinku morton el ĉiuj fontoj! Konfido, nevenkebla certe, kaj neniam kompto!

ROLLER. — Aŭskultu do, Moor, kion mi diras al vi!

MOOR. — Ĝi estas nekredebla, ĝi estas sonĝo, ĝi estas trompiĝo

de la sentoj! Tia kortuŝanta peto, tia viva priskribo de la mizero kaj de la larma pento, — sovaĝa besto fandigus de kompato! Ŝtonoj elverŝus larmojn, kaj tamen... oni rigardus ĝin kiel malamikan paskvilon kontraŭ la homa gento, se mi ĝin rakontus... kaj tamen, tamen... ho, se mi tra la tuta naturo povus blovi per la korno de ribelo, konduki aeron, teron kaj maron batale kontraŭ la hiena gento!

GRIMM. — Aŭskultu do, aŭskultu! Pro furiozeco vi ja nenion aŭdas.

MOOR. — For, for de mi! Ĉu via nomo ne estas homo? Ĉu vin ne naskis virino? For de miaj okuloj, vi kun la homa vizaĝo! Mi tiel neesprimeble lin amis! tiel amis neniun filo; mil vivojn mi por li.... (*Furioze piedobatas la teron.*) Ha! kiu volus doni al mi nun glavon en la manon, por haki brulan vundon al tiu vipero! Kiu volus diri al mi, kie mi la koron de ĝia vivo povus atingi, frakasi, neniigi, — li estus mia amiko, mia anĝelo, mia Dio, — mi lin adorus!

ROLLER. — Ĝuste tiaj amikoj ni ja volas esti, lasu do vin prudentigi!

SCHWARZ. — Venu kun ni al la bohemiaj arbaroj! Ni volas kolekti bandon da rabistoj, kaj vi.... (*Moor rigardas lin fikse.*)

SCHWEIZER. — Vi estu nia hetmano! Vi devas esti nia hetmano!

SPIEGELBERG, *furioze ĵetas sin sur seĝon.* — Sklavoj kaj senkuraĝuloj!

MOOR. — Kiu inspiris al vi tiun vorton? Aŭdu, homo! (*Forte kaptante Schwarzon*) tion ĉi vi prenis ne el via homa animo! Kiu inspiris al vi la vorton? Jes, per la morto mi ĵuras! ni tion faros! ni tion devas fari! la ideo meritas adoradon.... Rabistoj kaj mortigistoj!... Mi ĵuras per mia animo, mi estas via hetmano!

ĈIUJ, *kun brua krio.* — Vivu la hetmano!

SPIEGELBERG, *suprensaltante, al si mem.* — Ĝis mi lin transforigos!

MOOR. — Vidu, nun kvazaŭ katarakto falas de miaj okuloj, —

kia malsaĝulo mi estis, ke mi volis reiri en la kaĝon! Mia spirito avidas farojn, mia spiro postulas liberecon.... Mortigistoj! Rabistoj! Kun tiu ĉi vorto la leĝo ruliĝis sub miajn piedojn.... La homoj kaŝis antaŭ mi homecon, kiam mi apelaciis al homeco, — flugu do for de mi, simpatio kaj homa indulgeco! — Mi ne havas plu patron, mi ne havas plu amon, kaj sango kaj morto forgesigu min, ke io iam estis al mi kara! — Venu, venu! — Ho, mi faros al mi teruran amuzon.... estas decidite, mi estas via hetmano! Kaj bravulo estos tiu majstro inter vi, kiu plej sovaĝe bruligos, plej kruele mortigos, — ĉar mi diras al vi, li estos rekompencita reĝe. Stariĝu ĉirkaŭ mi, ĉiu el vi, kaj ĵuru al mi fidelecon kaj obeadon ĝis la morto! Ĵuru ĝin al mi per tiu ĉi vira dekstra mano!

ĈIUJ, *donas al li la manon.* — Ni ĵuras al vi fidelecon kaj obeadon ĝis la morto!

MOOR. — Bone, kaj per tiu ĉi vira mano mi ĵuras al vi ĉi tie, ke fidele kaj kuraĝe mi restos via hetmano ĝis la morto! Tiu ĉi brako tuj kadavrigos tiun, kiu iam ŝanceliĝos aŭ dubos aŭ retiriĝos! Tion saman faru al mi ĉiu el vi, se mi rompos mian ĵuron! Ĉu vi estas kontentaj? (*Spiegelberg kuras furioze tien kaj reen.*)

ĈIUJ, *suprenĵetante la ĉapelojn.* — Ni estas kontentaj.

MOOR. — Nu, bone do, tial ni iru! Ne timu morton nek danĝeron, ĉar super ni reĝas neŝangebla fatalo! Ĉiun fine tia difinita tago atingos, ĉu ĝi estos sur mola lanuga kuseno, ĉu en la kruda tumulto de la batalo, ĉu sur senkovra pendo aŭ rado! Unu el ĉio ĉi tio estas nia sorto! (*Ili foriras.*)

SPIEGELBERG, *sekvante ilin per la rigardo.* — Via registro havas truon : vi forgesis pri veneno. (*Foriras.*)

SCENO TRIA.

En la kastelo de Moor. Ĉambro de Amalio.

FRANCISKO. AMALIO.

FRANCISKO. — Vi deturnas de mi vian rigardon, Amalio? Ĉu mi meritas malpli ol tiu, kiun la patro malbenis?

AMALIO. — For! Ha, la amoplena, kompatema patro, kiu sian filon fordonas al la lupoj kaj monstroj! Hejme li regalas sin per dolĉaj bonegaj vinoj kaj dorlotas siajn kadukajn membrojn en kusenoj el lanugo de molanasoj, dum lia granda, admirinda filo suferas mizeron. Hontu vi, malhomoj! Hontu, vi drakaj animoj, vi, malhonoro de la homaro! Sian solan filon!

FRANCISKO. — Ŝajnus al mi, ke li havas du filojn.

AMALIO. — Jes, li meritas havi tiajn filojn, kiel vi estas. Sur sia lito de morto li vane etendos siajn velkajn manojn, por voki sian Karolon, kaj tremege li retiriĝos, kiam li eksentos la glacie malvarman manon de sia Francisko. Ho, ĝi estas dolĉa, ĝi estas dolĉega, esti malbenita de via patro! Diru, Francisko, kara frata animo, kion oni devas fari, se oni volas esti malbenita de li?

FRANCISKO. — Vi fantazias, mia kara, vi estas bedaŭrinda.

AMALIO. — Ho, mi vin petas, ĉu vi bedaŭras vian fraton? Ne vi, monstro, vi lin malamas! Vi ja min ankaŭ malamas?

FRANCISKO. — Mi vin amas, kiel min mem, Amalio!

AMALIO. — Se vi min amas, ĉu vi povas rifuzi al mi peton?

FRANCISKO. — Nenian, nenian, se ĝi ne estas pli, ol mia vivo.

AMALIO. — Ho, se estas tiel! Peton, kiun vi plenumos tiel facile, tiel volonte, — (*Fiere.*) malamam min! Mi devas fariĝi fajroruĝa de honto, kiam mi pensas pri Karolo kaj rimarkas, ke vi min ne malamas. Vi ja promesas ĉi tion al mi? Nun iru kaj lasu min, mi tiel forte volas esti sola!

FRANCISKO. — Plej aminda revistino! Kiel forte mi admiras vian bonan, amoplenan koron! (*Frapetas ŝin sur la bruston.*) Ĉi tie, ĉi tie regis Karolo kiel ia Dio en sia templo; Karolo staris antaŭ vi en via maldormado, Karolo regis en viaj sonĝoj, la tuta universo fandiĝis por vi nur en lin solan, lin solan ĝi spegulis, pri li sola ĝi sonis al vi.

AMALIO, *ekscitite*. — Jes, efektive, mi ĝin konfesas. Spite al vi, barbaroj, mi ĝin konfesos antaŭ la tuta mondo, — mi lin amas!

FRANCISKO. — Barbarege, kruele! Tiun ĉi amon tiel rekompenci! Forgesi ŝin, kiu...

AMALIO, *suprensaltante*. — Kiel, min forgesi?

FRANCISKO. — Ĉu vi ne metis al li ringon sur la fingron? diamantan ringon, kiel garantiaĵon de via fideleco! Nu, estas vero, kiele junulo povus kontraŭstari al la ĉarmoj de malĉastulino? Kiu ankaŭ povus koleri lin, se nenio pli al li restis por fordoni... kaj ĉu ŝi ne pagis por ĝi sufiĉege per siaj karesoj, siaj ĉirkaŭprenoj?...

AMALIO, *indigne*. — Mian ringon al malĉastulino?

FRANCISKO. — Fi, fi! tio ĉi estas malnobla. Bone almenaŭ, se nur tio estus! Ringon, kiel ajn multekosta ĝi estus, oni fine povas ricevi denove ĉe ĉiu hebreo. Eble, ĝia prilaboro ne plaĉis al li, eble li ricevis anstataŭ ĝi pli belan.

AMALIO, *ekscitite*. — Sed mian ringon, mi diras, mian ringon?

FRANCISKO. — Nenian alian, Amalio. Ha! tian juvelon, kaj sur mia fingro, kaj de Amalio! De tiu ĉi loko eĉ la morto ĝin ne deŝirus, — ne vere, Amalio? Ne la kosto de la diamanto, ne la arto de la prilaboro, la amo faras ĝian valoron.... Kara infano, vi ploras? Ve al tiu, kiu tiujn ĉi karegajn larmojn elpremas el tiaj ĉielaj okuloj! Ha, kaj se vi ĉion sciis, se vi lin mem vidus, se vi lin vidus en lia *nuna* formo....

AMALIO. — Monstro! kiel? en kia formo?

FRANCISKO. — Silentu, silentu, bona animo, ne faru al mi detal-

ajn demandojn! (*Kvazaŭ al si mem, tamen laŭte.*) Se ĝi almenaŭ havus vualon, tiu abomeninda malvirto, por ke ĝi kaŝu sin antaŭ la okuloj de la mondo! Sed ĝi elrigardas terure tra la flava plumbo-kolora okula rondo; ĝi malkaŝas sin per la mortpala enfalinta vizaĝo, ĝi elturnas abomene la ostojn; ĝi balbutas per la duona kripligita voĉo, ĝi predikas terure laŭte per la tremanta kaduka korpo, ĝi trafosas la plej internan cerbon de la ostoj kaj ĝi rompas la viran forton de la juneco; ĝi ŝprucigas la pusan ruinigan ŝaŭmon el la frunto kaj vangoj kaj buŝo kaj el la tuta supraĵo de la korpo en formo de terura lepro, kaj ĝi sidas abomene en la kavoj de la bruta honta parto.... Fi, fi! ĝi min naŭzas.... Nazo, okuloj, oreloj ŝanceliĝas.... Vi vidis tiun mizerulon, Amalio, kiu en nia kadukulejo malfacile elspiris sian animon, la honto fermetis antaŭ li sian timeman okulon, — vi ekkriis « ve al li! » Revoku tiun bildon ankoraŭ unu fojon en vian animon, kaj vi havos antaŭ vi Karolon! Liaj kisoj estas pesto, liaj lipoj venenus viajn!

AMALIO, *batas lin.* — Senhonta blasfemisto!

FRANCISKO. — Ĉu vi sentas teruron antaŭ tiu Karolo? ĉu vi sentas abomenon jam antaŭ la pala pentraĵo? Iru, rigardu lin mem, vian belan, anĝelan, dian Karolon! Iru, enkaptu lian balzaman spiron kaj lasu vin mortigi per la ambroziaj odoroj, kiuj vaporas el lia faŭko! La sola ekspiro de lia buŝo metos vin en tiun nigran mortosimilan kapturigojn, kiun donas la odoro de fendiganta kadavraĵo kaj la vido de kadavroplena loko de batalo.

AMALIO, *deturnas sian vizaĝon.*

FRANCISKO. — Kia eksplodo de la amo! Kia volupteco en la ĉirkaŭprenado! Sed ĉu ne estas maljuste kondamni homon pro lia kaduka eksteriĝo? Eĉ en la plej mizera kriplaĵo de Ezopo povas brili granda, aminda animo, kiel rubeno en ŝlimo. (*Malice ridetante.*) Eĉ el pustulaj lipoj la amo ja povas.... Kompreneble, se la malvirto disskuas ankaŭ la fortikecon de la karaktero, se kune kun la ĉasteco forflugas ankaŭ la virto, kiel la odoro malaperas el

velkinta rozo, — se kuné kun la korpo ankaŭ la spirito kripliĝas....

AMALIO, *ĝoje suprensaltante*. — Ha! Karolo! Nun mi vin denove rekonas! Vi estas ankoraŭ tuta, sendifekta! Ĉio estis mensogo! Ĉu vi ne scias, abomenulo, ke Karolo neniel povas fariĝi tia? (*Francisko staras kelkan tempon meditante, poste li subite sin turnas, por foriri.*) Kien vi tiel rapidas? Ĉu vi forkuras de via propra malhonoro?

FRANCISKO, *kun kovrita vizaĝo*. — Lasu min, lasu min!... lasu liberan kuron al miaj larmoj.... Tirana patro! la plej bonan el viaj filoj tiel fordoni al la mizero, al la ĉirkaŭanta malhonoro.... Lasu min, Amalio, mi ŝetos min al liaj piedoj, genufleksinte mi lin petegos, ke la eldiritan malbenon li ŝargu sur min, ke li min senheredigiu... min... mian sangon... mian vivon... ĉion....

AMALIO, *ŝetas sin sur lian kolon*. — Frato de mia Karolo! bonega, karega Francisko!

FRANCISKO. — Ho, Amalio! kiel mi vin amas por tiu ĉi neŝancelbla fideleco al mia frato? Pardonu min, ke mi kuraĝis elmeti vian amon al tiu kruela provo! Kiel bele vi pravigis miajn esperojn! Kun tiuj larmoj, tiuj ĝemoj, tiu ĉiela indigno... ankaŭ por mi, por mi... niaj animoj tiel harmoniis....

AMALIO. — Ho, ne! tion ĉi ili neniam faris!

FRANCISKO. — Ha, ili tiel harmoniis, mi ĉiam pensis, ke ni kredible estas dunaskitoj! kaj ke se ne estus la ĉagrena diferenco ekstera, kiu bedaŭrinde donas malprofiton al Karolo, — oni konstante nin interŝanĝadus. Vi estas, mi ofte diradis al mi mem, vi estas ja la tuta Karolo, lia eĥo, lia plena portreto!

AMALIO, *skuas la kapon*. — Ne, ne, per la ĉasta lumo de la ĉielo! eĉ ne unu vejneto de li, eĉ ne unu fajrero de liaj sentoj....

FRANCISKO. — Tiel tute egalaj en niaj inklinoj.... La rozo estis lia plej amata floro, — kaj kiun floron mi amis pli ol rozon? Li amis pasie la muzikon, kaj vi estas atestantoj, vi, steloj, vi ja tiel ofte vidadis min en la morta silento de la nokto, sidanta ĉe la fortepiano, dum ĉio ĉirkaŭ mi kuŝis senmove en ombro kaj dormo;

kaj kiel vi povas ankoraŭ dubi, Amalio, se nia amo estis perfekte identa, — kaj se la amo estas la sama, kiel do povas diferenci la amantoj?

AMALIO, *rigardas lin kun miro.*

FRANCISKO. — Estis trankvila, serena vespero, la lasta, antaŭ ol li forveturis Lepsikon; li prenis min kun si en tiun laŭbon, kie vi tiel ofte sidadis kune en revoj de amo; longe ni sidis silente, fine li prenis mian manon kaj diris mallaŭte kun larmoj: mi forlasas Amalion, mi ne scias... mi antaŭsentas, kvazaŭ ĝi estas por ĉiam... ne forlasu ŝin, frato! estu amiko por ŝi, estu ŝia Karolo... se Karolo... neniam revenos.... (*Jetas sin genue antaŭ ŝi kaj kisas al ŝi pasie la manon.*) Neniam, neniam, neniam li revenos, kaj mi tion ĉi promesis al li kun sankta ĵuro!

AMALIO, *resaltante.* — Perfidulo! Kiel mi vin kaptas! Ĝuste en tiu laŭbo li ĵurigis min, ke nenia alia amo, se li mortus... vi vidas, kiel malpie, kiel abomenege vi.... For de miaj okuloj!

FRANCISKO. — Vi min ne konas, Amalio, vi min tute ne konas!

AMALIO. — Ho, mi vin konas, de nun mi vin konas! Kaj vi pretendis, ke vi estas simila al li! Antaŭ vi li plorus pro mi! Antaŭ vi! Pli volonte li skribus mian nomon sur la kolonon de malhonoro! Tuj iru for!

FRANCISKO. — Vi min ofendas!

AMALIO. — Iru, mi diras! Vi ŝtelis de mi karan horon, ĝi estu dekalkulita al vi de via vivo!

FRANCISKO. — Vi min malamas.

AMALIO. — Mi vin malestimegas, iru!

FRANCISKO, *piedobatante la plankon.* — Atendu! vi tremos do antaŭ mi! Forĵeti min pro almozulo? (*Li kolere foriras.*)

AMALIO. — Iru, kanajlo, nun mi denove estas ĉe Karolo. Almozulo, li diras? Renversiĝis do la mondo! Almozuloj estas reĝoj, kaj reĝoj estas almozuloj! La ĉifonojn, kiujn li portas sur si, mi ne ŝanĝus kontraŭ la purpuro de reĝoj. La rigardo, per kiu li

petas almozojn estas certe granda, reĝa rigardo, — rigardo, kiu frakasas la lukson, la paradon, la triumfojn de la granduloj kaj riĉuloj! For en la polvon, vi, brilanta ornamo! (*Ŝi deŝiras la perlojn de sia kolo.*) Estu malbenitaj, ke vi portas oron kaj arĝenton kaj juvelojn, vi, grandaj kaj riĉaj! Estu malbenitaj, ke vi festenas ĉe luksaj tabloj! Estu malbenitaj, ke vi dorlotas viajn membrojn sur molaj kusenoj de volupto! Karolo! Karolo! Tiele mi vin valoras... (*Foriras.*)

AKTO DUA

SCENO UNUA.

FRANCISKO MOOR, *meditante, en sia ĉambro.*

FRANCISKO. — Ĝi daŭras por mi tro longe.... La doktoro trovas, ke li nun resaniĝos, — la vivo de maljunulo estas eterneco! Kaj nun mi havus liberan ebenan vojon, se ne estus tiu ĉi ĉagrena persista bulo da karno, kiu, simile al la sorĉista hundo en la fabeloj, baras al mi la vojon al miaj trezoroj.

Sed ĉu miaj projektoj devas sin klini sub la feran jugon de la meĥanismo? Ĉu mia alte fluganta spirito devas lasi alligi sin per ĉeno al la limaka irado de la materio? Forblovo de kandelo, kiu jam sen tio bruletas nur per la lastaj gutoj de sia oleo, — nenio pli ĝi estus.... Kaj tamen mi ne volus esti mem la farinto, por ke la homoj min ne ataku. Mi ne volus lin rekte mortigi, mi volus, ke li mem mortu. Mi volus fari kiel prudenta kuracisto, nur returnite. Ne bari al la naturo la vojon per laŭlarĝa streko, sed akceli ĝian propran iradon. Kaj ni ja havas la eblon plilongigi la kondiĉojn de la vivo, — kial do ni ne povus ankaŭ mallongigi ilin?

Filozofoj kaj medicinistoj instruas nin, kiel bonege la humora stato de la spirito akordiĝas kun la movoj de la materio. Artritaj sentadoj estas ĉiam akompanataj de malakordo de la meĥanikaj vibracioj, pasioj difektas la forton de la vivo, troŝargita spirito dispremas la korpon, en kiu ĝi loĝas.... Kiel do, sekve?... Se oni scius ebenigi al la morto tiun neglatan vojon al la kastelo de la vivo? pereigi la korpon per la spirito? Ha, ĝi estus originala faro! se oni povus tion ĉi efektivigi? Faro senkompara! Pripensu, Moor! Tio ĉi estus artaĵo, kiu meritus, ke vi estu ĝia elpensinto. Oni ja alkondukis la pretigadon de venenoj preskaŭ al la rango de bonorda scienco, kaj per eksperimentoj oni devigis la naturon, ke

ĝi montru siajn limojn, tiamaniere, ke oni nun prikalkulas la batojn de la koro multajn jarojn antaŭe kaj oni diras al la pulso : ĝis tie kaj ne plu ! Ĉu oni ne devus ankaŭ tie ĉi provi siajn flugilojn ?

Kaj kiel mi devos nun aranĝi la laboron, por detruĝi la dolĉan, pacan konsenton inter la animo kaj ĝia korpo ? Kian specon de sentoj mi devos elekti ? Kiuj plej furioze atakas la floradon de la vivo ? — *Kolero* ? — tiu ĉi malsatega lupro tro rapide satigigas. — *Zorgo* ? — tiu ĉi vermo mordetas tro malrapide. — *Malĝojo* ? — tiu ĉi aspido ŝoviĝas antaŭen tro maldiligente. — *Timo* ? — la espero ne permesas al ĝi tro multe ampleksi. — Kio ? — Ĉu tio ĉi estas jam ĉiuj ekzekutistoj de la homo ? Ĉu la batalilaro de la morto jam estas tute elĉerpita ?... (*Profunde meditante.*) Kiel ?... Nu ?... Kio ? Ne !... Ha ! (*Subite rektiĝante.*) *Teruro* ! Kion la teruro ne povas fari ? Kion povas fari prudento aŭ religio kontraŭ la glacia ĉirkaŭpreno de tiu ĉi giganto ?... Kaj tamen ? Se li ankaŭ al tiu ĉi atakego kontraŭstarus ? Se li... ? Ho, tiam donu vi al mi helpon, ĉagrenego, kaj vi, *pento*, infera Eŭmenido, fosanta serpento, kiu remaĉas sian manĝon kaj remanĝas sian propran ekskrementon, — eternaj detruantinoj kaj eternaj kreantinoj de sia veneno ! Kaj vi, krieganta *sinmemkulpigo*, kiu dezertigas sian propran domon kaj vundas sian propran patrinon. Kaj ankaŭ vi donu al mi vian helpon, bonfaraj gracioj mem, dolĉe ridetanta *estinteco*, kaj vi, grandajn trezorojn promesanta, floranta *estonteco*, montru al li en viaj speguloj la ĝojojn de la ĉielo, dum via forkuranta piedo elglitiĝas el liaj avidaj brakoj... Tiel mi atakos, bato post bato, skuo post skuo, tiun ĉi kadukan vivon, ĝis venos la lasta el la anaro da furioj, la malespero !... Triumfo, triumfo ! La plano estas preta, — malfacila ĝi estis kaj eksterordinare arta, fidebla, certa... ĉar (*moke*) la tranĉilo de la analizanto trovos ja nenian postesignon de vundo aŭ de detrua veneno. (*Decide.*) Bone do ! (*Hermano eniras.*) Ha ! *Deus ex machina* ! Hermano !

HERMANO. — Preta por servi al vi, sinjora moŝto !

FRANCISKO, *donas al li la manon.* — Kaj ne al maldankemulo vi servos.

HERMANO. — Mi havas pruvojn de tio ĉi.

FRANCISKO. — Vi havos pli, tre baldaŭ, tre baldaŭ, Hermano! Mi havas ion por diri al vi, Hermano

HERMANO. — Mi aŭskultas per mil oreloj.

FRANCISKO. — Mi konas vin, vi estas decidema homo, — soldata koro, haroj sur la lango! Mia patro vin tre ofendis, Hermano!

HERMANO. — La diablo min prenu, se mi tion ĉi forgesos!

FRANCISKO. — Tio ĉi estas la tono de viro! Venĝo konvenas al vira brusto. Vi plaĉas al mi, Hermano. Prenu tiun ĉi monujon, Hermano. Ĝi estus pli peza, se mi estus mastro.

HERMANO. — Tio ĉi estas ja mia ĉiama deziro, sinjora moŝto; mi vin dankas.

FRANCISKO. — Efektive, Hermano? Ĉu vi efektive deziras, ke mi estu mastro? Sed mia patro havas en la ostoj carbon de leono, kaj mi estas la pli juna filo.

HERMANO. — Mi dezirus, ke vi estu la pli maljuna filo, kaj ke via patro havu en la ostoj carbon de ftiza knabino.

FRANCISKO. — Ha! Kiel tiu ĉi pli maljuna filo vin tiam rekom-pencus, kiel li vin levus en la lumon el tiu ĉi malmobla polvo, kiu tiel malmulte harmonias kun via spirito kaj nobeleco! Tiam vi tuta, kiel vi nun staras, estus kovrita per oro, kaj per kvar ĉevaloj vi brue veturus tra la stratoj, certe, kredu al mi! Sed mi forgesas, pri kio mi volis paroli kun vi. Ĉu vi jam forgesis, Hermano, la fraŭlinon von Edelreich?

HERMANO. — Al mil diabloj! Kial vi rememorigas min pri ĉi tio?

FRANCISKO. — Mia frato forkaptis ŝin de vi.

HERMANO. — Li tion ĉi pentos!

FRANCISKO. — Ŝi forrifuzis vian amon. Ŝajnas al mi, ke li eĉ ĵetis vin malsupren de la ŝtuparo.

HERMANO. — Por tio mi enĵetos lin en la inferon.

FRANCISKO. — Li diris, ke oni rakontas al si en la orelojn, ke vi estis farita inter la viando kaj kreno, kaj ke via patro neniam povis ekrigardi vin sen tio, ke li batus sin en la bruston kaj ĝemus : « Dio indulgu min pekulon! »

HERMANO, *furioze*. — Pro la tuta fajro de la infero, silentu!

FRANCISKO. — Li konsilis al vi, ke vi vendu per aŭkcio vian dokumenton de nobeleco kaj vi por tio ĉi lasu fliki al vi viajn ŝtrumpojn.

HERMANO. — Per ĉiuj diabloj! mi elgratos al li per la ungoj la okulojn.

FRANCISKO. — Kio? Vi koleriĝas? Kiel vi povas koleri kontraŭ li? kion malbonan vi povas fari al li? Kion tia rato povas fari kontraŭ leono? Via kolero nur dolĉigos al li la triumfon. Vi nenion povas fari krom kunbati viajn dentojn kaj elverŝi vian furiozon sur sekan panon.

HERMANO, *piedbatas la plankon*. — Mi disfrotos lin al polvo.

FRANCISKO, *frapas lin sur la ŝultron*. — Fi, Hermano! vi estas kavaliro. Vi ne devas permesi, ke la malhonoro restu sur vi. Vi ne devas ellasi la fraŭlinon, ne, pro ĉio en la mondo vi ne devas tion ĉi fari, Hermano! Al ĉiuj diabloj! mi farus la plej ekstremajn provojn, se mi estus sur via loko.

HERMANO. — Mi ne ripozos, antaŭ ol mi ambaŭ miajn malamatojn metos sub la teron.

FRANCISKO. — Ne tiel perforte, Hermano! Venu pli proksimen.. vi havos Amalion!

HERMANO. — Tion ĉi mi devas, spite al la diablo! Tion ĉi mi devas.

FRANCISKO. — Vi ŝin havos, mi diras al vi, kaj vi havos ŝin el mia mano. Alproksimiĝu, mi diras... vi eble ne scias, ke Karolo estas jam kvazaŭ senheredigita?

HERMANO, *alproksimiĝante*. — Nekompreneble! ĝi estas la unua vorto, kiun mi aŭdas pri tio.

FRANCISKO. — Estu trankvila kaj aŭskultu plue! Alian fojon vi aŭdos pli pri ĉi tio, — jes, mi diras al vi, de dek-unu monatoj li estas kiel ekzilita. Sed la maljunulo jam bedaŭras la trorapidan paŝon, kiun li tamen, (*ridante*) ŝajnas al mi, ne mem faris. Ankaŭ la fraŭlino Edelreich atakas lin ĉiutage per siaj riproĉoj kaj plendoj. Pli aŭ malpli frue li lasos serĉi lin en ĉiuj anguloj de la mondo, — kaj se li lin trovos, tiam bonan nokton, Hermano! Vi tiam povos tre humile teni al li la kaleŝon, kiam li veturos kun ŝi al la preĝejo por edziĝi.

HERMANO. — Mi lin sufokos antaŭ la Krucifikso.

FRANCISKO. — La patro baldaŭ fordonos al li la estrecon kaj vivos ripoze en siaj kasteloj. Tiam la fera flamiĝulo havos la kondukilojn en la manoj, tiam li mokos siajn malamantojn kaj enviantojn, — kaj mi, kiu volis fari vin grava, granda homo, mi mem, Hermano, devos, profunde klinita antaŭ la sojlo de lia pordo....

HERMANO, *flamiĝe*. — Ne, kiel mia nomo estas Hermano, vi ne devos! dum ankoraŭ almenaŭ unu fajrero da prudento briletos en tiu ĉi cerbo, tion ĉi vi ne devos!

FRANCISKO. — Vi tion malhelpos? Ankaŭ al vi, mia kara Hermano, li sentigos sian skurĝon, li kraĉos al vi en la vizaĝon, kiam li renkontos vin en la strato, kaj tiam ve al vi estos, se vi movos viajn ŝultrojn aŭ faros malkontentan mienon, — vidu, tiele staras la afero de via aspirado pri la fraŭlino, viaj esperoj, viaj projektoj.

HERMANO. — Diru al mi, kion mi devas fari?

FRANCISKO. — Aŭskultu do, Hermano! Por ke vi vidu, kiel mi, kiel honesta amiko, zorgas pri via sorto, — iru, surmetu aliajn vestojn, faru vin tute nerekonebla, lasu raportojn pri vi al la maljunulo, diru, ke vi venas rekte el Bohemujo, ke vi partoprenis kun mia frato en la batalo apud Prago, ke vi vidis lian morton sur la loko de batalo....

HERMANO. — Ĉu oni kredos al mi?

FRANCISKO. — Ho ho! pri tio lasu min zorgi! Prenu tiun ĉi paketon. En ĝi vi trovos mian komision detale kaj ankaŭ dokumentojn, kiuj la dubon mem faros kredanta. Nun penu nur malaperi nevidate! Saltu tra la malantaŭa pordo en la korton, de tie trans la muron de la ĝardeno, — la katastrofon de tiu ĉi tragi-komedio lasu al mi!

HERMANO. — Kaj ĝi estos : vivu la nova sinjoro, Francisko de Moor!

FRANCISKO, *karesas al li la vangojn*. — Kiel ruza vi estas! Ĉar, vi vidas, tiamaniere ni atingos ĉiujn celojn per unu fojo kaj baldaŭ Amalio ĉesos esperi pri li. La maljunulo kulpigos sin pri la morto de sia filo kaj — li estas malsana, — ŝanceliĝanta konstruaĵo ne bezonas tertremon, por renversiĝi, — li ne supervivos la sciigon.... Tiam mi estas lia sola filo, Amalio perdis siajn apogojn kaj fariĝas ludilo de mia volo.... Tiam vi povas facile prezenti al vi... per unu vorto, ĉio iros laŭ deziro. Sed nur ne reprenu vian vorton.

HERMANO. — Kion vi diras? (*Ĝojege.*) Pli vere kuglo rekuros en la tubon de la pafilo kaj dancos en la internaĵo de sia pafanto, — fidu min! Lasu min nur agi. Adiaŭ!

FRANCISKO, *postkriante al li*. — La rikolto apartenos al vi, kara Hermano! (*Sola.*) Kiam la bovo entiris la veturilon kun greno en la grenejon, tiam la besto devas kontentiĝi kun fojno. Vi ricevos stalistinon, sed ne Amalion! (*Foriras.*)

SCENO DUA.

Dormoĉambro de la maljuna Moor.

LA MALJUNA MOOR, *dormante en apogseĝo*. AMALIO.

AMALIO, *mallaŭte enirante*. — Malbrue, malbrue! li dormetas. (*Ŝi stariĝas antaŭ la dormanto.*) Kiel bela, kiel honorinda! honor-

inda, kiel oni pentras la sanktulojn. Ne, mi ne povas vin koleri! Blankhara kapo, vin mi ne povas koleri! Dormu trankvile, vekigu gaje, mi sola iros kaj suferos.

MALJUNA MOOR, *sonĝante*. — Mia filo! mia filo! mia filo!

AMALIO, *prenas lian manon*. — Aŭdu, aŭdu! Lia filo estas en liaj sonĝoj.

MALJUNA MOOR. — Ĉu vi estas ĉi tie? ĉu efektive vi? Ha, kiel mizere vi vidiĝas! Ne rigardu min per tiu ĉi malĝojega rigardo! mi estas jam sufiĉe mizera.

AMALIO, *vekas lin rapide*. — Vekiĝu, kara maljunulo! Vi nur sonĝas. Rekonsciigu!

MALJUNA MOOR, *duone vekiginta*. — Li ne estis ĉi tie? ĉu mi ne premis liajn manojn? Malbona Francisko! ĉu vi deziras eĉ el miaj sonĝoj lin elŝiri?

AMALIO. — Vi rimarkas, Amalio?

MALJUNA MOOR, *revigliĝas*. — Kie li estas? Kie mi estas? Vi ĉi tie, Amalio?

AMALIO. — Kiel vi vin sentas? Vi havis sanigan dormon.

MALJUNA MOOR. — Mi sonĝis pri mia filo. Kial mi ne daŭrigis sonĝi? Eble mi ricevus pardonon el lia buŝo.

AMALIO. — Anĝeloj ne koleras, — li vin pardonas. (*Ŝi prenas lian manon malĝoje*.) Patro de mia Karolo, mi vin pardonas.

MALJUNA MOOR. — Ne, mia filino! Tiu ĉi morta koloro de via vizaĝo kondamnas la patron. Malfeliĉa knabino! Mi senigis al vi la ĝojojn de via juneco, — ho, ne malbenu min!

AMALIO, *karese kisas lian manon*. — Vin?

MALJUNA MOOR. — Ĉu vi konas tiun ĉi portreton, mia filino?

AMALIO. — De Karolo!

MALJUNA MOOR. — Tian vidiĝon li havis, kiam li komencis sian dek-sesan jaron. Nun li estas alia.... Ho, furioza mordado estas en mi interne.... Tiu ĉi moleco de la trajtoj fariĝis indigno, tiu ĉi rideto fariĝis malespero. Ne vere, Amalio? Ĉi estis en lia datreveno

de naskiĝo, en la jasmena laŭbo, vi lin pentris? Ho, mia filino! Via amo tiel feliĉigis min.

AMALIO, *ĉiam rigardante la portreton.* — Ne, ne! Ĝi ne estas li. Per Dio, ĝi ne estas Karolo. Ĉi tie, ĉi tie. (*Montrante la koron kaj la frunton.*) Tiel tuta, tiel alia! La pala kolorilo ne sufiĉas, por kopii la ĉielan spiriton, kiu regis en lia fajra okulo. For kun ĝi! Ĝi estas tiel homa! Mi estis fuŝistino.

MALJUNA MOOR. — Tiu ĉi bonkora, varmiga rigardo, — se li starus antaŭ mia lito, tiam mi vivus en la morto mem! Neniam, neniam mi mortus!

AMALIO. — Neniam, neniam vi mortus? Ĝi estus salto, kiel oni saltas de unu penso al alia pli bela, — tiu ĉi rigardo lumus al vi trans la tombo; tiu ĉi rigardo portus vin super la stelojn.

MALJUNA MOOR. — Estas malfacile, estas malĝoje! Mi mortas, kaj mia filo Karolo ne estas ĉi tie, — mi estas portata en la tombon, kaj li ne ploras super mia tombo! Kiel dolĉe estas esti enlulata en la dormon de la morto per la preĝo de filo, — ĝi estas lulila kanto.

AMALIO, *reve.* — Jes, dolĉa, ĉiele dolĉa ĝi estas, esti enlulata en la dormon de la morto per kanto de amato, — eble oni ankaŭ en la tombo daŭrigas ankoraŭ sonĝi, — longa, eterna, senfina sonĝo pri Karolo, ĝis oni eksonigas la sonorilon de reviviĝo... (*Rektiĝante, ravite.*) kaj de nun en liaj brakoj por eterne. (*Paŭzo. Ŝi iras al la fortepiano kaj ludas.*)

Ĉu Hektoro volas senrevene
Iri tien, kie kolerplene
Pro Patroklo buĉas la venĝanto?
Kiu do instruos vian filon
Timi diojn, uzi batalilon,
Se por ĉiam kovros vin la Ksanto?

MALJUNA MOOR. — Bela kanto, mia filino. Vi devos ĝin ludi al mi, antaŭ ol mi mortos.

AMALIO. — Ĝi estas la disiĝo de Andromaho kaj Hektoro. —

Karolo kaj mi ofte kantadis ĝin kun akompano de liuto. (*Ŝi ludas plue.*)

Karulin', haltigu vian ploron!
 A batalo lasu for Hektoron :
 Vokas lin honoro de Pergamo.
 Pro patruj' atendas min perejo,
 Sed post glora mort', en Elizeo
 Por vi ĉiam daŭros mia amo.

(*Danielo eniras.*)

DANIELO. — Ekstere atendas homo. Li petas, ke oni enlasu lin al vi; li diras, ke li havas gravan sciigon por vi.

MALJUNA MOOR. — Por mi nur unu afero en la mondo estas grava, vi tion scias, Amalio. Ĉu ĝi estas malfeliĉulo, kiu bezonas mian helpon? Li ne foriru de ĉi tie kun ĝemado.

AMALIO. — Se ĝi estas almozulo, li rapide venu supren.

(*Danielo foriras.*)

MALJUNA MOOR. — Amalio, Amalio, indulgu min!

AMALIO, *ludas plue.* —

Jam ne sonas via batalilo,
 Orfe kuŝos ruste la armilo,
 Mortos for la gento de Priamo!
 Vi foriros, kien lum' ne venas,
 La Kocit' sin tra l'dezertoj trenas, —
 En la Leto dronos via amo.

Ĉiu mia penso kaj prefero
 Dronos en la Leto sub la tero,
 Sed ne dronos am' de mia koro!
 Aŭdu! Jam li vokas min sovaĝe. —
 Ĉesu plori, tenu vin kuraĝe!
 Ne, ne dronos amo de Hektoro!

Francisko, Hermano maskita, Danielo.)

FRANCISKO. — Jen estas la homo. Li diras, ke teruraj sciigoj vin atendas. Ĉu vi povas ilin aŭskulti?

MALJUNA MOOR. — Tia sciigo povas esti nur unu. Alproksimiĝu, mia amiko, kaj ne indulgu min! Donu al li pokalon da vino!

HERMANO, *per ŝanĝita voĉo.* — Via sinjora moŝto! Ne koleru malriĉan homon, se li kontraŭ sia volo traboros vian koron. Mi estas fremdulo en tiu ĉi lando, sed vin mi konas tre bone, vi estas la patro de Karolo de Moor.

MALJUNA MOOR. — De kie vi tion ĉi scias?

HERMANO. — Mi konis vian filon.

AMALIO, *vivece.* — Li vivas? li vivas? Vi lin konas? kie li estas? kie, kie? (*Volas forkuri.*)

MALJUNA MOOR. — Vi scias pri mia filo?

HERMANO. — Li studis en Lepsiko. De tie li komencis migradi, mi ne scias kiel malproksime. Li travagis Germanujon ĉirkaŭe kaj, kiel li diris al mi, kun nekovrita kapo, kaj li almoze elpetadis al si panon antaŭ la pordoj. Kvin monatojn poste komenciĝis denove la abomena milito inter Prusujo kaj Aŭstrujo, kaj ĉar li jam nenion en la mondo povis esperi, tial la sonoj de la venka tamburo de Frederiko fortiris lin Bohemujon. Permesu al mi, li diris al la granda Ŝverinido, ke mi mortu per la morto de herooj, — mi ne havas plu patron!

MALJUNA MOOR. — Ne rigardu min tiel, Amalio!

HERMANO. — Oni donis al li standardon. Li aliĝis al la venka flugo de la Prusoj. La sorto faris, ke ni ambaŭ kuŝis sub unu tendo. Li multe parolis pri sia maljuna patro kaj pri pli bonaj pasintaj tagoj kaj pri detruitaj esperoj... niaj okuloj estis plenaj de larmoj.

MALJUNA MOOR, *kaŝas sian kapon en la kusenon.* — Silentu, ho silentu!

HERMANO. — Ok tagojn poste estis la varmega batalo apud

Prago. Mi povas diri al vi, via filo sin tenis, kiel brava batalisto. Li faris mirindaĵojn antaŭ la okuloj de la armeo. Kvin regimentoj devis anstataŭi unu la alian, sed li staris. Fajraj kugloj faladis dekstre kaj maldekstre, sed via filo staris. Unu kuglo frakasis al li la dekstran manon, via filo prenis la standardon en la maldekstran, kaj li staris.

AMALIO, *ravite*. — Hektoro, Hektoro! Ĉu vi aŭdas? li staris!

HERMANO. — Mi renkontis lin en la vespero de la batalo, falintan sub la fajfado de kugloj; per la maldekstra mano li estis retenanta la torente elfluantan sangon, la dekstran li enŝovis en la teron. « Frato! — li ekkriis al mi, — kuras la famo, ke la generalo antaŭ unu horo falis ». — « Li falis, — mi diris, — kaj vi? » — « Nu, kiu estas brava soldato, — li ekkriis kaj liberigis sian maldekstran manon, — tiu sekvu sian generalon, kiel mi! ». Tuj li elspiris sian grandan animon.

FRANCISKO, *kolerege ekpaŝante kontraŭ Hermanon*. — Ho, la morto enŝlosu vian malbenitan langon! Ĉu vi venis ĉi tien, por doni al nia patro la baton de la morto? Patro! Amalio! Patro!

HERMANO. — Ĝi estis la lasta volo de mia mortanta kamarado. « Prenu tiun ĉi glavon, — li diris agoniante, — transdonu ĝin al mia maljuna patro; la sango de lia filo algluiĝis al ĝi, li estas venĝita, li ĝoju! Diru al li, ke lia malbeno pelis min al la batalo kaj morto, ke mi finis mian vivon en malespero! » Lia lasta ĝemo estis « Amalio ».

AMALIO, *kiel vekita el morta dormo*. — Lia lasta ĝemo estis Amalio!

MALJUNA MOOR, *terure kriante kaj elŝirante al si la harojn*. — Mia malbeno enpelis lin en la morton! li finis sian vivon en malespero!

FRANCISKO, *vagante tra la ĉambro*. — Ho, kion vi faris, patro! Mia Karolo, mia frato!

HERMANO. — Jen estas la glavo kaj jen estas ankaŭ portreto, kiun li samtempe elprenis el sur la brusto. Ĝi similas perfektege tiun ĉi fraŭlinon. Ĉi tion al mia frato Francisko, li diris, — mi ne scias, kion li volis diri per ĉi tio.

FRANCISKO, *kvazaŭ tre mirigita*. — Al mi? la portreton de Amalio? Al mi?

AMALIO, *kolerege alpaŝante al Hermano*. — Malnobla, subaĉetita trompanto! (*Kaptas lin furioze ĉe la brako.*)

HERMANO. — Mi ne estas trompanto, moŝto fraŭlino. Rigardu mem, ĉu ĝi ne estas via portreto, — kredeble vi mem ĝin donis al li.

FRANCISKO. — Per Dio, Amalio, ĝi estas via portreto! Ĝi estas efektive via!

AMALIO, *redonas al li la portreton*. — Mia, mia! Ho, ĉielo kaj tero!

MALJUNA MOOR, *kriante kaj gratante al si la vizaĝon*. — Ho ve, ho ve! Mia malbeno alpelis lin al la morto! pereis en malespero!

FRANCISKO. — Kaj li memoris pri mi en la lasta malfacila horo de la mortado, pri mi! Anĝela animo, — kiam la nigra standardo de la morto jam bruas super li... pri mi!...

MALJUNA MOOR, *balbutante*. — Mia malbeno lin pelis al la morto, pereis mia filo en malespero!

HERMANO. — Mi ne povas elteni tian malĝojegon. Adiaŭ, maljuna sinjoro! (*Mallaŭte al Francisko.*) Ho, kial vi tion ĉi faris, sinjoro? (*Rapide foriras.*)

AMALIO, *saltleviĝante postkrias al li*. — Restu! restu! Kio estis liaj lastaj vortoj?

HERMANO, *haltante en la pordo*. — Lia lasta ĝemo estis Amalio. (*Foriras.*)

AMALIO. — Lia lasta ĝemo estis Amalio! Ne! vi ne estas trompanto! Sekve ĝi estas vero, vero, — li mortis, li mortis! (*Vagas ŝanceliĝante kaj falas.*) mortis! Karolo mortis!

FRANCISKO. — Kion mi vidas! Kio estas tie sur la glavo? skribite per sango — « Amalio »!

AMALIO. — De li?

FRANCISKO. — Ĉu mi bone vidas aŭ mi songas? Jen per sanga

skribo : « Francisko, ne forlasu mian Amalion ». Vidu do, vidu do! Kaj sur la alia flanko : « Amalio! vian ĵuron nuligis la ĉiopova morto ». Ĉu vi nun vidas, ĉu vi vidas? li skribis ĉi tion per rigid-iganta mano, li skribis ĉi tion per la varma sango de sia koro, il skribis ĝin sur la solena rando de la eterneco! Lia spirito prokrastis sian forflugon, por interligi ankoraŭ Franciskon kaj Amalion.

AMALIO. — Sankta Dio! Ĝi estas lia mano! Li neniam min amis! (*Foriras rapide.*)

FRANCISKO, *pedobatante la plankon.* — Al la diablo! mia tuta arto rompiĝas sur tiu ĉi obstina kapo!

MALJUNA MOOR. — Ho ve! ho ve! Ne forlasu min, mia filino! Francisko, Francisko, redonu al mi mian filon!

FRANCISKO. — Kiu donis al li la malbenon? Kiu pelis sian filon al batalo, morto kaj malespero? Ho, li estis anĝelo, juvelo de la ĉielo. Malbeno al liaj mortigintoj! Malbeno, malbeno al vi mem!

MALJUNA MOOR, *batas per la pugno sian bruston kaj frunton.* — Li estis anĝelo, juvelo de la ĉielo! Malbeno, malbeno, pereco, malbeno al mi mem! Mi estas patro, kiu mortigis sian grandan filon. Min li amis ĝis la morto! Por venĝi pro mi, li kuris al batalo kaj morto! Ho, mi, monstro! monstro! (*Furiozas kontraŭ si mem.*)

FRANCISKO. — Li estas for, kion nun helpas tro malfruaj plendoj? (*Sarkasme ridas.*) Estas pli facile mortigi, ol revivigi. Vi neniam revenigos lin el lia tombo

MALJUNA MOOR. — Neniam, neniam, neniam mi revenigos lin el lia tombo! For, perdita por ĉiam! Kaj vi ellogis de mi la malbenon, vi, vi.... Redonu al mi mian filon!

FRANCISKO. — Ne incitu mian koleron! Mi forlasos vin en la morto!

MALJUNA MOOR. — Monstro! Monstro! Redonu al mi mian filon! (*Saltleviĝas de la seĝo kaj volas kapti Franciskon ĉe la gorgo, sed tiu ĉi lin reĵetegas.*)

FRANCISKO. — Senfortaj ostoj! Vi kuraĝas... Mortu! Malesperu!
(*Foriras.*)

MALJUNA MOOR. — Mil malbenoj persekutu vin! Vi ŝtelis al mi mian filon el la brakoj. (*Ŝetas sin malespere tien kaj reen en la seĝo.*) Ho ve, ho ve! Malesperi kaj ne morti! Ili forkuras, ili forlasas min ĉe la morto, miaj bonaj anĝeloj forkuras de mi, ĉiuj sanktuloj forkuras de la malvarma griza mortiginto. Ho ve, ho ve! Ĉu neniu volas teni al mi la kapon, neniu volas liberigi la agoniantan animon? Neniom da filoj, neniom da filinoj, neniom da amikoj! Nur homoj... neniu volas?... Sola... forlasita... Ho ve, ho ve! Malesperi kaj tamen ne morti!

(*Amalio, kun postploraj okuloj.*)

MALJUNA MOOR. — Amalio! sendito de la ĉielo! Ĉu vi venas, por forliberigi mian animon?

AMALIO, *per pli kvieta tono.* — Vi perdis belegan filon.

MALJUNA MOOR. — Vi volas diri « mortigis ». Ŝargita per tiu ĉi atesto mi alpaŝos al la juĝa seĝo de Dio.

AMALIO. — Ne, ne, malfeliĉa maljunulo! La ĉiela Patro revokis lin al si. Ni estus tro feliĉaj en tiu ĉi mondo. Supre, supre super la sunoj, ni lin revidos denove.

MALJUNA MOOR. — Revidi, revidi! Glavo tranĉos mian animon, kiam mi vidos lin inter la sanktuloj; meze en la ĉielo tremigos min teruroj de la infero! ĉe la rigardado de la eterneco frakasados min la rememoro, ke mi mortigis mian filon!

AMALIO. — Ho, per sia rideto li forigos la doloran rememoron el via animo! Estu gaja, kara patro! mi estas tute gaja. Ĉu li ne kantis jam al la ĉielaj aŭskultantoj la nomon Amalio sur la serafa harpo, kaj la ĉielaj aŭskultantoj dolĉe ĝin ripetis? Lia lasta ĝemo estis ja Amalio! Ĉu lia unua ĉiela voko ne estos Amalio?

MALJUNA MOOR. — Ĉiela konsolo fluas el viaj lipoj! Li ridetos al mi, vi diras? pardonos? Vi devas resti apud mi, amatino de mia Karolo, kiam mi estos mortanta.

AMALIO. — Morti estas flugi en liajn brakojn. Feliĉa vi estas! Enviinda vi estas. Kial tiuj ĉi ostoj ne estas putraj? kial tiuj ĉi haroj ne estas grizaj? Ve al mi pro miaj fortoj de juneco! Kun ĝojo mi akceptus vin, vi, sensuka maljuneco, kiu estas pli proksima al la ĉielo kaj al mia Karolo!

(*Francisko eniras.*)

MALJUNA MOOR. — Aliru, mia filo! Pardonu min, se mi antaŭe estis tro kruela kontraŭ vi! Mi ĉion al vi pardonas. Mi tiel forte dezirus fordoni mian animon en paco.

FRANCISKO. — Ĉu vi jam sufiĉe ploris pri via filo? Kiom mi vidas, vi havas nur unu filon.

MALJUNA MOOR. — Jakobo havis dek-du filojn, tamen pri sia Jozefo li ploris per sangaj larmoj.

FRANCISKO. — Hm!

MALJUNA MOOR. — Iru, prenu la Bibliion, mia filino, kaj legu al mi la historion pri Jakobo kaj Jozefo! Ĝi ĉiam tiel kortuŝadis min, kvankam mi tiam ne estis ankoraŭ Jakobo.

AMALIO. — Kiun lokon mi legu al vi? (*Prenas la Bibliion kaj folias.*)

MALJUNA MOOR. — Legu al mi pri la malĝojego de la perdinto, kiam li ne trovis Jozefon inter siaj infanoj kaj vane atendadis lin en la mezo de siaj dek-unu filoj, kaj lian plendan kanton, kiam li eksciis, ke lia Jozefo malaperis por ĉiam.

AMALIO, *legas.* — « Tiam ili prenis la veston de Jozefo, kaj ili buĉis kapron kaj trempis la veston en la sangon kaj sendis la makulitan veston kaj alportigis ĝin al sia patro kaj dirigis: tion ĉi ni trovis, — rigardu, ĉu ĝi estas la vesto de via filo, aŭ ne? » (*Francisko subite foriras.*) « Sed li ĝin rekonis kaj diris: ĝi estas la vesto de mia filo, kruela besto lin formanĝis, sovaĝa besto disŝiris Jozefon. »

MALJUNA MOOR, *refalas sur la kusenon.* — Sovaĝa besto disŝiris Jozefon!

AMALIO, *legas plue*. — « Kaj Jakobo disŝiris siajn vestojn kaj metis sakon ĉirkaŭ siajn lumbojn, kaj li funebris pro sia filo longan tempon, kaj ĉiuj liaj filoj kaj filinoj penis lin konsoli; sed li ne lasis sin konsoli kaj diris : kun malĝojo mi malsupreniros.... »

MALJUNA MOOR. — Ĉesu, ĉesu! Al mi fariĝas tre malbone.

AMALIO, *alsaltas, faliginte la libron*. — Helpu, ĉielo! Kio ĝi estas?

MALJUNA MOOR. — Ĝi estas la morto!... Nigra... naĝas... antaŭ miaj... okuloj... mi vin petas... voku la pastron... li min komuniu... Kie estas... mia filo Francisko?

AMALIO. — Li forkuris! Dio nin kompatu!

MALJUNA MOOR. — Forkuris... forkuris de la lito de la mortanto?... kaj ĉi tio estas ĉio, ĉio... de du infanoj plenaj de espero... Vi ilin donis.... Vi ilin prenis.... Via nomo estu....

AMALIO, *kun subita ekkrio*. — Mortis! Ĉio mortis! (*Foriras mal-espere.*)

FRANCISKO, *ensaltas kun ĝojo*. — Mortis, ili krias, mortis! Nun mi estas mastro. En la tuta kastelo oni kriegas, ke li mortis. Tamen eble li nur dormas? Certe, ha certe! Vere ĝi estas tia dormo, kiun neniam sekvas la voko « bonan tagon », — dormo kaj morto estas nur du dunaskitoj. Ni interŝanĝu do iom la nomojn! Brava, bona dormo, ni nomos vin morto! (*Li alpremas al la maljunulo la okulojn.*) Kiu nun venos kaj kuraĝos voki min al juĝo? aŭ diri al mi en la vizaĝon : vi estas kanajlo! For do tiun ŝarĝan maskon de kvieteco kaj virto! Nun vi vidos la nudan Franciskon, kaj teruro vin kaptos! Mia patro superŝutadis siajn postulojn per sukero, faris el sia posedaĵo familian rondeton, li sidadis kun afabla rideto antaŭ la pordo kaj salutadis ĉiujn kiel fratojn kaj infanojn. Miaj brovoj pendos super vi kiel fulmotondraj nuboj, mia sinjora nomo sin portados super tiuj ĉi montoj kiel minaca kometo, mia frunto estos via barometro! Li karesadis la nukon, kiu obstine sin levis kontraŭ li. Sed mi ne amas rideti kaj karesi. Mi hakos al vi la akrajn spronojn en la karnon, kaj mi uzos la senkompatan skurĝon.

En mia posedaĵo mi alkondukos al tio, ke terpomoj kaj malforta biero fariĝos regalaĵo por festoj, kaj ve al tiu, kiu renkontiĝos al miaj okuloj kun plenaj kaj ruĝaj vangoj! Paleco de malriĉeco kaj de sklava timo estas mia amata koloro; en tiun ĉi livreon mi vin vestos. (*Li foriras.*)

SCENO TRIA.

La Bohemaj arbaroj.

SPIEGELBERG. RAZMANN. GRUPO DA RABISTOJ.

RAZMANN. — Ĝi estas vi? efektive vi? lasu do vin sufoki en miaj brakoj, kara koramato Maŭrico! Bonvenon al vi en la Bohemaj arbaroj! Vi fariĝis granda kaj dika. Per ĉiuj diabloj de la infero! Vi alkondukis ja tutan aregon da rekrutoj, vi bravega varbisto!

SPIEGELBERG. — Ne vere, frato, ne vere? Kaj ĉio plenaj bravuloj! Vi ne kredos, mi havas evidentan benon de Dio: mi estis malriĉa malsata simplulo, mi havis nenion krom tiu ĉi bastono, kiam mi transiris la Jordanon, kaj nun ni estas en la nombro de sepdek-ok, pleje ruinigitaj butikistoj, forpelitaj magistroj kaj skribistoj el la Ŝvabaj provincoj; ĝi estas ja korpuso da bravuloj, mia frato, ravaj homoj, mi al vi diras, — unu al alia ŝtelas la butonojn de la pantalonon kaj staras sendanĝere apud li nur kun ŝargita pafilo, — kaj ili havas ĉion sufiĉe kaj havas tiel grandan renomon en la ĉirkaŭaĵo de kvardek mejloj, ke vi simple ne komprenos. Tie ekzistas neniu gazeto, en kiu vi ne trovos artikoleon pri la ruzulo Spiegelberg; mi eĉ simple pro tio ilin abonas, — de la kapo ĝis la piedoj ili min prezentis, vi pensus, ke vi min vidas, eĉ pri la butonoj de mia surtuto ili ne forgesis. Sed ni orde kondukas ilin je la nazo. Ekzemple antaŭ ne longe mi iras en la presejon, mi diras, ke mi vidis la faman Spiegelberg, kaj mi diktas al unu skribaĵisto, kiu tie sidas, la vivan bildon de unu tiea doktoro; la afero efikas, la sinjoro estas arestata, turmente pridemandata, kaj pro timo

kaj malsaĝeco li konfesas, la diabloj min prenu, li konfesas, ke li estas Spiegelberg.... Per ĉiuj diabloj! Mi estis jam preta iri al la magistrato kaj protesti, ke la kanajlo tiel profanas mian nomon, — kaj mi diras al vi, tri monatojn poste li jam estas pendigita. Mi devis enfroti al mi poste bonan porcion da tabako, kiam mi promenis preter la pendingo kaj vidis la pseŭdo-Spiegelbergon, paradantan en sia majesteco, — kaj dume dum Spiegelberg pendas, Spiegelberg tre mallaŭte elŝteliĝas el la reto kaj montras post la dorso al la supersaĝa justeco tiajn azenajn orelojn, ke oni povus krevi de rido.

RAZMANN, *ridas*. — Vi efektive estas ĉiam ankoraŭ la sama.

SPIEGELBERG. — Mi estas tio, kiel vi vidas, per korpo kaj animo. Malsaĝulo! Unu ŝercon mi devas al vi ankoraŭ rakonti, kiun mi antaŭ ne longe faris en la monaĥinejo de la sankta Cecilio. En mia vagado mi trafis la monaĥinejon pli-malpli ĉe la vesperiĝo, kaj ĉar mi ĝuste en tiu tago ne elpafis ankoraŭ eĉ unu kartoĉon, — vi scias, ke mi terure malamas la « diem perdid, » — tial ankoraŭ la nokto devis esti beligita per iu faro, se ĝi eĉ koncernus orelon de diablo! Ni tenas nin trankvile ĝis malfrue en la nokto. Fariĝas plena silento. La kandeloj estas estingitaj. Ni supozas, ke la monaĥinoj nun estas kredeble en la litoj. Nun mi prenas kun mi mian kamaradon Grimm, ordonas al la aliaj atendi antaŭ la pordego, ĝis ili aŭdos mian fajfon, — mi malliberigas la gardiston de la monaĥinejo, forprenas de li la ŝlosilojn, mi enŝteliĝas tien, kie dormas la servantinoj, forprenas de ili la vestojn kaj elportas la pakajon ekster la pordegon. Ni iras pluen de ĉelo al ĉelo, al unu fratino post alia ni forprenas la vestojn, fine ankaŭ al la abatino. Nun mi ekfajfas, kaj miaj homoj tie ekstere komencas ataki kaj furiozi, kvazaŭ venis la tago de la lasta juĝo, kaj kun bestega bruo ili enfalas en la ĉelojn de la fratinoj! Ha ha ha! Jen vi devus vidi la tumulton, kiel la naivaj kreaĵetoj en la mallumo palpe serĉadis siajn vestojn kaj faradis ridindajn gestojn, ne trovante la vestojn,

kaj ni dume brue atakis, kaj ili de timo kaj konfuziĝo envolvis sin en la litotukojn, aŭ rampis malantaŭ la fornojn kiel katinoj, kaj aliaj de timego tiel ŝprucigis en la ĉambron, ke vi povus tie lerni naĝi.... Kaj la mizera kriado kaj plorado, kaj fine la maljuna murmuristino, la abatino, vestita kiel Evo antaŭ la falo... vi scias ke sur la tuta tera globo neniu kreaĵo estas por mi tiel abomena, kiel araneo kaj maljuna virino, — kaj nun prezentu al vi la nigrebrunan, sulkoplenan, vilan virinaĉon dancanta antaŭ mi kaj ĵurpetanta min per sia virgulina ĉasteco... al ĉiuj diabloj! Mi jam estis preta doni al ŝi kelkajn fortajn batojn en la noblajn partojn.... Mallonge decidite! aŭ ĉi tien la arĝentaĵon, la monaĥinejan trezoron kaj la tutan monon, aŭ... miaj homoj min jam komprenis.... Mi diras al vi, mi elportis el la monaĥinejo pli ol mil taleroj, kaj al tio mi havis amuzon, kaj miaj bravuloj lasis al ili memoraĵon kiun ili portos tutajn naŭ monatojn.

RAZMANN, *kun piedekbato*. — Al la diabloj! kial mi tie ne estis!

SPIEGELBERG. — Vi vidas? Diru mem, ĉu tio ĉi ne estas diboĉa vivo? kaj al tio oni restas freŝa kaj forta, kaj la korpuso sin tenas kaj ŝvelas kun ĉiu horo kiel ventro de prelato. Mi ne scias, mi kredeble havas en mi ion magnetan, kio altiras ĉiujn kanajlojn sur la tuta tero de Dio, kiel ŝtalo la feron.

RAZMANN. — Bela magneto vi estas! Sed mi volus ja scii, al la diablo, kiajn sorĉaĵojn vi uzas.

SPIEGELBERG. — Sorĉaĵojn? Oni bezonas neniajn sorĉaĵojn, — kapon oni devas havi! Certan praktikan konsideradon, kiun oni kompreneble ne akiras kune kun la ĉiutaga manĝo. Ĉar vidu, mi ĉiam diradas : honestán homon oni povas krei el ĉia salika ŝtupo, sed por fripono oni bezonas saĝon, — ankaŭ estas necesa por ĉi tio speciala nacia genio, certa, por tiel diri, friponeca klimato, — kaj tial mi konsilas al vi, veturu al la Graŭbinda lando, ĝi estas la Atenoj de la nuntempaj friponoj.

RAZMANN. — Frato, oni laŭdis al mi la tutan Italujon.

SPIEGELBERG. — Jes, jes! Kontraŭ neniu oni devas esti maljusta. Italujo ankaŭ havas siajn grandajn homojn, kaj se Germanujo tiel daŭrigos, kiel ĝi jam komencis, kaj plene ekzilos la Bibliion, por kio ekzistas la plej brilantaj esperoj, tiam kun la tempo ankaŭ el Germanujo povas ankoraŭ veni io bona. Sed ĝenerale mi devas diri al vi, la klimato havas ne tre grandan signifon, la genio ĉie sukcesas, kaj cetere, mia frato, vi ja bone scias, sovaĝa pomo eĉ en la paradiza ĝardeno mem neniam fariĝos ananaso. Sed por ke mi plue diru al vi, — kie mi haltis?

RAZMANN. — Ĉe la artifikoj.

SPIEGELBERG. — Jes, vere, ĉe la artifikoj. Via unua afero, kiam vi venas en la urbon, devas esti jeno : ĉe la almozulobservistoj, urbaj patrolistoj kaj ordobservistoj vi informiĝas, kiuj estas iliaj plej oftaj klientoj, kiu montras al ili plej da respekto, — kaj tiujn klientojn vi penas trovi; poste vi ennestiĝas en kafejoj, bordeloj, drinkejoj, vi spionas, sondas, kiu plej multe krias pri la mal-kara tempo, pri la kvin procentoj, pri la grandiganta pesto de la policaĵ perfektigoj, kiu plej multe insultas la registaron, aŭ krias kontraŭ la fiziognomiko kaj tiel plu, — frato, tio ĉi estas la ĝusta nivelo. La honesteco ŝanceliĝas kiel kaverna dento, vi devas nur almeti la dentotirilon. Aŭ pli bone kaj pli mallonge : vi iras kaj ĵetas plenan monujon en la mezon de la strato, vi ie vin kaŝas, kaj vi bone rimarkas, kiu ĝin levas, — unu minuton poste vi kuras post li, vi serĉas, krias kaj vi demandas nur kvazaŭ pasante : ĉu sinjoro ne trovis eble monujon? Se li diras jes, nu, tiam la diablo ĉion prenis; sed se li neas : pardonu, sinjoro, mi ne memoras, mi bedaŭras... (*Kun salto.*) Frato! Triumfo, mia frato! Estingu vian lanternon, ruza Diogeno! vi trovis vian homon!

RAZMANN. — Vi estas instruita praktikulo.

SPIEGELBERG. — Mia Dio! Kvazaŭ mi iam dubis pri ĉi tio! Nun, kiam vi havas vian homon sur la hoko, vi devas ankoraŭ ruze manovri, ke vi lin levu! Vidu, mia filo! tion mi faradis tiama-

niere : de la momento, kiam mi ekhavis pri iu supozon, mi jam alkreĉiĝis al mia kandidato kiel lapo, trinkis kun li fratiĝon, — kompreneble, vi devas pagi por lia trinkado! certe, tio ĉi kostas sufiĉe da mono, sed ĝi ne devas vin forteni, — vi iras pluen, vi kondukas lin al kompanioj de ludo, al diboĉuloj, implikas lin en batiĝojn kaj en friponaĵojn, ĝis li pri korpo kaj animo, pri mono kaj konscienco kaj pri sia bona nomo fariĝas tute bankrota; ĉar mi devas diri al vi, vi nenion atingos, se vi ne difektos la korpon kaj animon, — kredu al mi, frato! tion ĉi mi en mia granda praktiko jam multajn fojojn vidis : se la honestulo unu fojon estas elpelita el la nesto, tiam la diablo fariĝas lia mastro, tiam la paŝo estas tiel facila, ho, tiel facila, kiel la salto de publikulino al bigotulino. — Sed aŭskultu! kia krako ĝi estis?

RAZMANN. — Ĝi estis tondro, — nu, daŭrigu.

SPIEGELBERG. — Ankoraŭ pli mallonga, pli bona vojo estas jena : vi rabas al via homo ĉion, kion li havas, ĝis ne restas al li eĉ ĉemizo sur la korpo, — tiam li mem venos al vi. Ne instru al mi la artifikojn, frato, — demandu do la kupran vizaĝon tie : al la diablo! lin mi bele kaptis en la reton! Mi proponis al li kvardek dukatojn, li ilin ricevos, kiam li donos al mi la vaksan premsignon de la ŝlosilo de sia sinjoro. Prezentu do al vi, la malsaĝa besto tion ĉi faras, la diablo min prenu, — li alportas al mi la ŝlosilojn kaj volas nun ricevi la monon.... Monsieur, mi nun diras al li, ĉu vi scias, ke mi nun portos la ŝlosilojn rekte al la kvartalestro kaj mi luos por vi loĝejon sur la pendo? Per ĉiuj diabloj! vi devus vidi, kiel la homo tiam larĝe malfermis la okulojn kaj komencis baraktadi kiel malseka hundo.... « Pro la ĉielo, havu kompaton! mi... mi.... » Kion do vi? Ĉu vi volas tuj forĵeti ĉiun sinĝenadon kaj iri kun mi al la diablo? — « Ho, tre volonte, kun ĝojo ». — Ha ha ha! bona mizerulo, per lardo oni kaptas musojn! ridu do pri li, Razmann! ha ha ha!

RAZMANN. — Jes, jes, mi devas konfesi. Mi skribos al mi ĉi tinu

lecionon per oraj literoj sur la tabulon de mia cerbo. La satano sendube konas siajn homojn, se li prenis vin kiel makleriston.

SPIEGELBERG. — Ne vere, frato? Kaj mi pensas, ke kiam mi liveros al li dek pecojn, li min lasos libere iri, — ĉiu eldonisto donas ja al sia kolektanto la dekan ekzempleron senpage, kiel do la diablo agus pli avare? Razmann! mi sentas pulvon...

RAZMANN. — Per la diablo! mi ankaŭ ĝin sentas jam de longe. Atentu, en la proksimaĵo oni certe pafis! — Jes, jes, kiel mi diras al vi, Maŭrico, al nia hetmano vi estos bonvena kun viaj rekrutoj, li ankaŭ allogis jam bravajn homojn.

SPIEGELBERG. — Sed la miaj! la miaj... Pa!

RAZMANN. — Nu jes, ili certe havas belajn fingretojn, sed mi diras al vi, la renomo de nia hetmano ankaŭ jam fortentis honestajn homojn.

SPIEGELBERG. — Mi dubas.

RAZMANN. — Sen ŝerco! kaj ili ne hontas servi sub li. Li ne mortigas pro la rabado, kiel ni, — la mono lin ne interesus, kiam li povas havi sufiĉe da ĝi, kaj eĉ sian trionon, kiu leĝe apartenas al li de ĉiu akiro, li disdonacas al orfoj, aŭ li donas per ĝi al malriĉaj esperdonaj junuloj la eblon studi. Sed se li kaptas nobeleton, kiu senfeligas siajn vilaĝanojn kiel bruton, aŭ se li ricevas sub la manon ian kanajlon kun oraj galonoj, kiu falsas la leĝojn kaj kovras per arĝento la okulon de la justeco, aŭ ian alian sinjoron de tia speco, — nu, tiam li estas en sia elemento, kaj li mastrumas diable, kvazaŭ ĉiu fibro en li estus furio.

SPIEGELBERG. — Hm! hm!

RAZMANN. — Antaŭ ne longe ni eksciis en la gastejo, ke baldaŭ devas ĉi tie pasi riĉa grafo el Regensburgo, kiu gajnis proceson pri miliono per la ruzaĵoj de sia advokato; li sidis tiam ĉe la tablo kaj ludis. Kiomope ni estas? li min demandis, subite levigante; mi vidis, kiel li enpremis la malsupran lipon inter la dentojn, kion li faras nur tiam, kiam li estas en plej furioza humoro. Ne pli ol

kvin, mi diris. Ĝi sufiĉas, li diris; li ĵetis al la mastrino la monon sur la tablon, lasis la vinon, kiun li estis mendinta, netuŝita, kaj ni ekpreparis nin por la vojo. La tutan tempon li ne parolis eĉ unu vorton, li kuradis flanken tute sola, nur de tempo al tempo li demandis nin, ĉu ni ankoraŭ nenion rimarkis, kaj li ordonadis al ni meti la orelon al la tero. Fine la grafo alveturas, la kaleŝo peze ŝarĝita, la advokato sidis kune kun li interne, antaŭe unu rajdanto, ĉe la flankoj du servistoj rajde, — tiam vi devus vidi nian homon, kiel li, kun du pistoloj en la mano, antaŭ ni alsaltis al la kaleŝo kaj kun tondra voĉo ekkriis: halt'! La veturigisto, kiu ne volis halti, devis danci malsupren de sia loko; la grafo pafis el la kaleŝo en la aeron, la rajdantoj forkuris.... Vian monon, kanajlo, li ekkriis tondre, — tiu kuŝis kiel bovo sub la hakilo. Kaj ĉu vi estas la fripono, kiu faras el la justeco aĉeteblan publikulinon? La advokato tremis tiel, ke la dentoj al li frapadis, — la ponardo staris en lia ventro, kiel paliso en vinberejo.... Mi faris la miaĵon! li ekkriis kaj fiere sin deturnis de ni; la rabado estas via afero. Kaj kun tiuj ĉi vortoj li malaperis en la arbaron.

SPIEGELBERG. — Hm, hm! Frato, tio, kion mi antaŭe rakontis al vi, devas resti inter ni, li ne devas tion ĉi scii. Vi komprenas?

RAZMANN. — Bone, bone, mi komprenas.

SPIEGELBERG. — Vi ja lin konas! Li havas siajn kapricojn. Vi min komprenas.

RAZMANN. — Mi komprenas, mi komprenas.

(*Schwarz, rapide enkuras.*)

RAZMANN. — Kiu estas? Kio fariĝis? Pasaĝeroj en la arbaro?

SCHWARZ. — Rapide, rapide! kie estas la aliaj? Al ĉiuj diabloj! Vi staras ĉi tie kaj babilas? Ĉu vi ne scias? ĉu vi tute ne scias? Kaj Roller....

RAZMANN. — Kio do? kio do?

SCHWARZ. — Roller estas pendigita, kaj ankoraŭ kvar aliaj....

RAZMANN. — Roller? Ha, malbeno! Dekiam? De kie vi tion ĉi scias?

SCHWARZ. — Jam pli ol tri semajnojn li sidis, kaj ni nenion sciis; jam tri tagojn oni lin juĝis, kaj ni nenion aŭdis; sub turmentegoj oni lin ekzamenadis, kie estas la hetmano. La brava junulo nenion konfesis; hieraŭ oni faris al li la proceson, kaj hodiaŭ matene li per ekstra poŝto forveturis al la diablo.

RAZMANN. — Ha, la kanajloj! Ĉu la hetmano tion ĉi scias?

SCHWARZ. — Nur hieraŭ li tion eksciis. Li furiozas kiel apro. Vi scias, ke li ĉiam plej alte ŝatis Rolleron, — kaj al tio ankoraŭ la turmentegado.... Ŝnurojn kaj ŝtuparojn oni jam alportis al la turo, sed nenio helpis; li mem en kapucena robo jam enŝteliĝis al li kaj volis interŝanĝi kun li la personojn, — Roller obstine rifuzis; nun li faris tian ĵuron, ke frosto ekkuris sub niaj haŭtoj, — li ĵuris ekbruligi por li funebran torĉon, kian ankoraŭ neniu reĝo iam havis kaj kiu devas rosti al ili la ĝibojn brune kaj blue. Mi timas pro la urbo. Li jam de longe portas koleron kontraŭ ĝi, ĉar ĝi estas tiel abomene bigota, — kaj vi ja scias, ke se li diras « mi volas tion ĉi fari », ĝi estas tio sama, kiel se iu el ni tion ĉi jam faris.

RAZMANN. — Ĝi estas vero! mi konas la hetmanon. Se li estus doninta al la diablo sian vorton, ke li iros en la inferon, li neniam preĝus, eĉ se li per duono da Patro-nia povus liberiĝi! Sed ho, la malfeliĉa Roller! la malfeliĉa Roller!

SPIEGELBERG. — Memento mori! Sed tio ĉi min ne tuŝas. (*Li trilas kanteton.*)

Se mi ekzekutejon preteriras,
Mi nur fermetas unu el l'okuloj;
Ha, tute sola pendas vi, mi diras, —
Vi estas do el gent' de malsaĝuloj!

RAZMANN, *kun eksalto*. — Aŭdu! Pafu! (*Pafado kaj bruo.*)

SPIEGELBERG. — Ankoraŭ unu!

RAZMANN. — Denove unu! la hetmano!

(*Malantaŭ la scenejo oni kantas.*)

Nurenberganoj pendigas neniun
Antaŭ ol ili lin havas. (Bis.)

SCHWEIZER, ROLLER, *malantaŭ la scenejo*. — He vi, ho! He vi, ho!

RAZMANN. — Roller! Roller! Dek diabloj min prenu!

SCHWEIZER, ROLLER, *malantaŭ la scenejo*. — Razmann! Schwarz!
Spiegelberg! Razmann!

RAZMANN. — Roller! Schweizer! Fulmo kaj tondro kaj ĉiuj diabloj de la infero! (*Ili kuras al li renkonte.*)

(*Rabisto Moor, sur ĉevalo. Schweizer. Roller. Grimm.*

Schufsterle. Aro da rabistoj, kovritaj de koto kaj polvo aperas.)

RABISTO MOOR, *desaltante de la ĉevalo*. — Libereco! libereco! Vi estas ekster danĝero, Roller! Forkonduku mian ĉevalon, Schweizer, kaj lavu ĝin per vino. (*Ĝetas sin sur la teron.*) Ĝi estis varmega afero!

RAZMANN, *al Roller*. — Nu, pro la kamentubo de Pluto! Ĉu vi reviviĝis de sub la rado?

SCHWARZ. — Ĉu vi estas lia spirito? aŭ ĉu mi estas frenezulo? Ĉu vi efektive estas Roller?

ROLLER, *malfacile spirante*. — Ĝi estas mi. Per propra korpo. Tuta. De kie, laŭ via opinio, mi venas?

SCHWARZ. — Kiu ĝin povas scii? Vi estis jam kondamnita.

ROLLER. — Tiel ĝi efektive estis, kaj eĉ pli. Mi venas rekte de la pendo. Lasu min nur antaŭe reakiri mian spiron. Schweizer al vi rakontos. Donu al mi glason da brando! Kaj vi estas denove ĉi tie, Maŭrico? Mi pensis, ke mi revidos vin ie en alia loko. Donu do al mi glason da brando, miaj ostoj disfalas.... Ho, mia hetmano! kie estas mia hetmano?

SCHWARZ. — Tuj, tuj! Diru do, babilu do kiel vi de tie forvenis? kiamaniere ni denove vin havas? Mia kapo turniĝas. Vi diras, ke de la pendo?

ROLLER, *rapide eltrinkas botelon da brando*. — Ha, ĝi estas bon-

gusta, ĝi varmigas! Rekte de la pendo, mi al vi diras. Vi staras ĉi tie kun malfermitaj buŝegoj kaj ne povas tion eĉ songi, — mi estis nur tri paŝojn de la fatala ŝtuparo, per kiu mi devis supreniri al la brusto de Abrahamo, — tiel proksime, tiel proksime, — mi estis jam kun mia haŭto kaj haroj forvendita al la anatomio! vi povus havi mian vivon por preneto da flartabako. Al la hetmano mi devas danki por la aero, libereco kaj vivo.

SCHWEIZER. — Ĝi estis ŝerco, kiun valoras aŭskulti. Unu tagon antaŭe ni per niaj spionoj eksciis, ke Roller estas bone enpekita, kaj ke se la ĉielo ne enmiksos sin en ĝusta tempo, li morgaŭ en la tago — tio estas hodiaŭ — devos iri la vojon de ĉiu karno. Leviĝu! diris la hetmano, kio pli valoras ol amiko? Ni lin savos, aŭ se ni lin ne savos, tiam ni almenaŭ ekbruligos por li funebran torĉon, kiun ankoraŭ neniu reĝo havis kaj kiu rostos al ili la ĝibojn brune kaj blue Ni sendis al li ekspreson, kiu alportis al li skribeton, ĵetinte ĝin al li en la supon

ROLLER. — Mi neniel esperis sukceson.

SCHWEIZER. — Ni elatendis la tempon, kiam la vojoj fariĝis liberaj. La tuta urbo eliris, por vidi la spektaklon, rajdantoj kaj piedirantoj kaj kaleŝoj miksite, la bruo kaj la pretiĝado por la estonta ekzekuto resonadis malproksime. Nun, diris la hetmano, ekbruligu, ekbruligu! La bravuloj ekflugis kiel sagoj, ekbruligis la urbon samtempe en tridek tri finoj, ĵetis brulantajn meĉaĵojn en la ĉirkaŭaĵon de la pulvejo, en preĝejojn kaj garbejojn.... Per la infero! ne pasis eĉ kvarono da horo, la nordorienta vento, kiu ankaŭ kredeble havis kalkulojn kun la urbo, bonege aliĝis al ni kaj pelis la flamojn supren ĝis la plej altaj pintoj. Kaj ni dume kuras sur la stratoj supren kaj malsupren, kiel furioj, brulo! brulo, tra la tuta urbo, tumulto, kriado, bruado... la brulalarmaj sonoriloj komencas brui, la pulvoturo eksplodas, kvazaŭ la tero krevis en la mezo, la ĉielo disŝiriĝis kaj la infero falis dek mil klaftojn pli profunden.

ROLLER. — Kaj nun mia sekvantaro ekrigardis malantaŭen, — jen kuŝas la urbo kiel Gomoro kaj Sodomo, la tuta horizonto konsistis el fajro, sulfuro kaj fumo, kvardek montoj en la ĉirkaŭaĵo rebruas pri la infera ŝerco, panika teruro ĵetas ĉiujn sur la teron, — nun mi ekuzas la momenton, kaj fr! rapide kiel la vento, mi estis malligita, — miaj akompanantoj, ŝtonigitaj kiel la edzino de Loth, rigardas malantaŭen, — mi kuras for! mi traŝiras la amasojn! mi malaperis! Sesdek paŝojn pli malproksime mi deĵetas miajn vestojn, mi ĵetas min en la riveron, mi naĝas sub la akvo tiel longe, ĝis mi pensas, ke ili min jam ne vidos. Mia hetmano staris jam prete kun ĉevaloj kaj vestoj, — tiamaniere mi saviĝis. Moor, Moor! Ke vi ankaŭ baldaŭ enfalu en kaptilon, ke mi povu al vi pagi en la sama maniero!

RAZMANN. — Sovagbesta deziro, por kiu oni devus vin pendigi, — tamen ĝi estis petolo, de kiu oni povus krevi.

ROLLER. — Ĝi estis efektive helpo en la ekstrema bezono; vi ne povas tion ĉi sufiĉe taksi. Vi devus kun ŝnuro ĉirkaŭ la kolo marŝi per vivanta korpo al la tombo, kiel mi, kaj vidi la fatalan preparadon kaj la ekzekutajn ceremoniojn, kaj senti, kiel kun ĉiu paŝo, kiun la timotremanta piedo faras antaŭen, venas pli proksime, terure pli proksime la malbenita maŝino, en kiun mi devis enloĝiĝi kaj kiu brilis en la terura matena suno, — vi devis vidi la garde observantajn helpantojn de la ekzekutisto, aŭdi la teruran muzikon, — ĝi bruas ankoraŭ en miaj oreloj, la kriojn de la malsataj korvoj, kiuj en granda nombro alkroĉiĝis al la korpo de mia duone forputrinta antaŭulo, kaj ĉio alia, kaj super ĉio ankoraŭ la antaŭsento de la eterneco, kiu min atendis! Frato, frato! kaj subite la signalo de la libereco! Ĝi estis krako, kvazaŭ ĉe la ĉielbarelo krevis ringego.... Aŭskultu, kanajloj! mi diras al vi, kiam oni el ardanta forno saltas en glacian akvon, oni ne povas senti la kontraston tiel forte, kiel mi, kiam mi estis sur la alia bordo.

SPIEGELBERG, *ridas*. — Malfeliĉa hometo! Nun ĉio estas ja forgesita. (*Trinkas al li.*) Pro la feliĉa renaskiĝo!

ROLLER, *forĝetas sian glason*. — Ne, per ĉiuj trezoroj de Mamono! mi ne volus tion ĉi sperti la duan fojon. La morto estas io pli ol salto de arlekeno, kaj promorta teruro estas pli malbona ol la morto.

SPIEGELBERG. — Kaj la saltanta pulvoturo, — vi komprenas nun, Razmann? jen tial la aero en la ĉirkaŭspaco de tutaj horoj tiel malbonodoris per sulfuro, kvazaŭ la tuta vestaro de Moloĥo estus aerumata sub la ĉielo. Ĝi estis majstraĵo, mia hetmano! mi envias vin pro ĝi.

SCHWEIZER. — Se la urbo volis fari al si plezuron de tio, ke ĝi vidos, kiel oni senvivigos mian kamaradon kiel lacepelitan porkon, — kio do al la diablo! ĉu ni devas fari al ni riproĉojn de la konscienco, se pro nia kamarado ni forbruligas la urbon? Kaj krom tio niaj homoj devis ja ankaŭ iom rabi. Diru do, kion vi forkaperis?

UNU EL LA BANDO. — Dum la tumulto kaj konfuzo mi enŝteliĝis en la preĝejon de la sankta Stefano kaj mi deŝiris la pasamentojn de la altara tuko; la bona Dio, mi diris al mi, estas riĉa homo, kaj li povas ja fari orajn fadenojn el groŝa ŝnuro.

SCHWEIZER. — Vi bone agis, — por kio efektive la preĝejo bezonas tiun ĉifonaĵon? Ili alportas ĝin al la Kreinto, kiu ridas pri ilia ĉifonaro, kaj liaj kreitaĵoj devas morti de malsato! Kaj vi, Spangeler, kie vi etendis vian reton?

DUA. — Mi kaj Bügel ni prirabis magazenon kaj ni alportas materialon por kvindek el ni.

TRIA. — Du orajn poŝhorloĝojn mi forkaptis kaj al tio ankoraŭ dekduon da arĝentaj kuleroj.

SCHWEIZER. — Bone, bone. Kaj ni aranĝis al ili tian historion, ke ili du semajnojn devos estingadi. Se ili volos venki la fajron, ili devos ruinigi la urbon per akvo. Ĉu vi ne scias, Schutterle, kiom etsis da mortigitoj?

SCHUFTERLE. — Oni diras, ke okdek-tri. La turo sola dispremis sesdekon da ili.

RABISTO MOOR, *tre serioza*. — Roller, vi estas kare pagita.

SCHUFTERLE. — Pa, pa! sed kion tio ĉi signifas? Jes, se tio ĉi estus viroj, — sed tie estis vindinfanoj, kiuj origas siajn litotukojn, enlaĉigitaj patrinetoj, kiuj forpeladis de ili la kulojn, sekiĝintaj fornosidistoj, kiuj jam ne povis trovi la pordon, pacientoj, kiuj plore vokadis sian doktoron, kiu per sia gravamiena trotado sekvis la komunan kuradon. Ĉio, kio havis facilajn krurojn, elkuris al la komedio, kaj nur la surfundaĵo de la urba loĝantaro restis, por gardi la domojn.

MOOR. — Ho, la malfeliĉaj vermoj! Malsanuloj, vi diras, maljunuloj kaj infanoj?

SCHUFTERLE. — Jes, al la diablo! Kaj krom tio akuŝulinoj kaj profunde gravedaj virinoj, kiuj timis aborti sub la nekovrita pendingo; junaj virinoj, kiuj timis rigardinfektiĝi de la ekzekutaj objektoj kaj presi al sia infano en la utero la pendingon sur la ĝibon; malriĉaj poetoj, kiuj ne havis ŝuojn por surpiedigi, ĉar sian solan paron ili fordonis por ripari, — kaj ankoraŭ diversaj similaj subjektoj; ne valoras la penon paroli pri ĉi tio. Kiam mi preteriris antaŭ unu el tiaj barakoj, mi ekaŭdis interne laŭtan kriadon, mi enrigardas, kaj ĉe la lumo kion mi vidas? ĝi estis infano, ankoraŭ freŝa kaj sana, ĝi kuŝis sur la tero sub la tablo, kaj la tablo ĝuste jam volis komenci bruli. Malfeliĉa besteto, mi diris, vi ja tie frostiĝas, kaj mi ĵetis ĝin en la fajron.

MOOR. — Efektive, Schufterle? Kaj tiu fajro brulu en via brusto eterne! For, ho monstro! Neniam montriĝu en mia bando! Vi murmuras? Vi pripensas? Kiu pripensas, kiam mi ordonas? Li kuru for, mi diras! Ekzistas ankoraŭ multaj inter vi, kiuj estas maturaj por mia kolerego. Mi konas vin, Spiegelberg! Sed baldaŭ mi paŝos en vian mezon kaj mi faros teruran pririgardon. (*La rabistoj tremante foriras.*)

MOOR, *sola marŝas ekscitite tien kaj reen.* — Ne aŭskultu ilin, venĝanto en la ĉielo! Kion mi povas fari kontraŭ tio? Ĉu vi estas kulpa, se via pesto, via kartempo, via superakvado englutas la justulon kune kun la malvirtulo? Kiu povas ordoni al la flamo, ke ĝi ne furiozu ankaŭ sur la benita semitaĵo, kiam ĝi devas detruigi la nestojn de la krabroj? Ho, la abomena mortigo de infanoj! mortigo de virinoj! mortigo de malsanuloj! Kiel min premas tiu ĉi faro! Ĝi venenis miajn plej belajn agojn! Jen ruĝa de honto kaj mokita staras antaŭ la okulo de la ĉielo tiu knabo, kiu arogis ludi kun la bastonego de Jupitero kaj kiu venkis pigmeojn, dum li devis frakasi titanojn! For, for! vi ne estas tiu viro, kiu povus regi la venĝan glavon de la supraj tribunaloj, vi falis ĉe la unua moviĝo! Nun mi forĵetas mian malhumilan planon, mi foriras, por enrampi en ian fendon de la tero, kie la lumo de la tago sin kaŝos antaŭ mia malhonoro. (*Li volas forkuri.*)

RABISTOJ, *alkuras.* — Gardu vin, hetmano! Diabloj ekpetolis! Tutaj amasoj da bohemiaj rajdistoj saltas ĉirkaŭe en la arbaro, — infera denunciisto kredeble elbabilis al ili pri ni.

NOVAJ RABISTOJ. — Hetmano, hetmano! Ili eltrovis niajn poste-signojn. Ĉirkaŭe kelkaj miloj da ili aranĝas kordonon ĉirkaŭ la meza arbaro.

NOVAJ RABISTOJ. — Ve, ve, ve! Ni estas kaptitaj, radŝiritaj, kvaronigitaj! Multaj miloj da husaroj, dragonoj kaj ĉasistoj saltas ĉirkaŭ la altaĵo kaj gardas ĉiujn elirojn.

(*Moor foriras.*)

(*Schweizer. Grimm. Roller. Schwarz. Schufferle. Spiegelberg. Razmann. Grupo da rabistoj.*)

SCHWEIZER. — Ni do elskuis ilin el la kusenoj? Ĝoju do, Roller! Tion ĉi mi jam longe deziris, iom interbati min kun tiaj kazernaj kavaliroj. Kie estas la hetmano? Ĉu la tuta bando estas kune? Ni ja havas sufiĉe da pulvo?

RAZMANN. — Da pulvo ni havas kiom vi volas. Sed ni ĉiuj estas

nur en la nombro de okdek, sekve en ĉiu okazo apenaŭ unu kontraŭ dudek da ili.

SCHWEIZER. — Des pli bone! kaj se eĉ estus kvindek da ili kontraŭ mia granda ungo.... Se ili tiel longe atendis, ĝis ni ekbruligis al ili la pajlon sub la sidvangoj, — fratoj, fratoj, tiam ne estas granda danĝero. Ili riskas sian vivon por dek krejceroj, sed ĉu ni ne batalas pro kapo kaj libereco? Ni falos sur ilin kiel superakvego kaj ni ekbatos kontraŭ iliaj kapoj kiel fulmotondro. Kie do al la diablo estas la hetmano?

SPIEGELBERG. — Li forlasas nin en tiu ĉi mizerego. Ĉu ni ne povas jam plu forsavi nin?

SCHWEIZER. — Forsavi nin?

SPIEGELBERG. — Ho, kial mi ne restis en Jeruzalemo!

SCHWEIZER. — Mi volus do, ke vi sufokiĝu en kloako, vi ekskrementa animo! Ĉe nudaj monaĥinoj vi estas granda kuraĝulo, sed kiam vi vidas du pugnojn, vi fariĝas timemulo! Montru vin nun, aŭ oni devos enkudri vin en porkan felon kaj mortpeli vin per nundoj.

RAZMANN. — La hetmano, la hetmano!

MOOR, *malrapide enirante, al si mem.* — Mi lasis ilin tute ĉirkaŭfermi, nun ili devas batali kiel malesperuloj. (*Laŭte.*) Knaboj! Nun venis la momento! Ni estas perditaj, aŭ ni devas batali kiel pafvunditaj aproj.

SCHWEIZER. — Ha! Mi malfermos al ili per mia tranĉilo la ventron tiel, ke la internaĵoj elsaltos al ili en sia tuta longeco! Konduku nin, hetmano! ni sekvos al vi en la faŭkon de la morto.

MOOR. — Ŝargu ĉiujn pafilojn! Ne mankas ja al ni pulvo?

SCHWEIZER, *kun eksalto.* — Ni havas sufiĉe da pulvo, por eksplodigi la teron ĝis la ĉielo!

RAZMANN. — Ĉiu ŝargis kvin parojn da pistoloj kaj krom tio ĉiu ŝargis po tri karabenoj.

MOOR. — Bone, bone! Kaj nun parto devas suprenrampi sur la

arbojn aŭ kaŝi sin en la densejo kaj ekpafi kontraŭ ilin el la embusko.

SCHWEIZER. — Tio estas por vi, Spiegelberg!

MOOR. — Ni ĉiuj aliaj ŝetos nin kiel furioj kontraŭ iliajn flankojn.

SCHWEIZER. — Inter tiuj estos mi, mi!

MOOR. — Samtempe ĉiu devas fajfi, kuradi en la arbaro, por ke nia nombro fariĝu pli terura; ankaŭ ĉiuj hundoj devas esti deĉenigitaj kaj pelitaj en ilian mezon, ke ili disigu, distriĝu kaj kuru sub vian pafon. Ni tri, Roller, Schweizer kaj mi, ni batalos en la kunpuŝiĝo.

SCHWEIZER. — Majstre, majstre! Ni ĉirkaŭtondros ilin tiamaniere, ke ili ne scios, de kie ili ricevas la vangofrapojn. Mi iam povis forpafi ĉerizon de la buŝo. Ili nur alkuru! (*Schusterle pinĉas Schweizeron, tiu ĉi retiras la hetmanon flanken kaj mallaŭte parolas kun li.*)

MOOR. — Silentu!

SCHWEIZER. — Mi vin petas....

MOOR. — For! Li danku sian malhonoron, ĝi lin savis. Li ne devas morti tiam, kiam mi kaj mia Schweizer mortas kaj mia Roller. Li deprenu siajn vestojn, tiam mi diros, ke li estas vojaĝanto kaj mi lin priŝtelis. Estu trankvila, Schweizer, mi ĵuras, ke li tamen ankoraŭ estos pendigita.

(*Patro-monaĥo, eniras.*)

PATRO-MONAĤO, *konfuzite, al si mem.* — Ĉu tio ĉi estas la nesto de la drakoj? (*Laŭte.*) Se vi permesos, sinjoroj! Mi estas servanto de la eklezio, kaj ekstere staras deksep centoj, kiuj gardas ĉiun haron sur miaj tempioj.

SCHWEIZER. — Brave! brave! ĝi estis bone dirita, por teni al si varme la stomakon.

MOOR. — Silentu, kamarado! Diru mallonge, sinjoro patro! kion vi tie ĉi bezonas?

PATRO-MONAĤO. — Min sendas la alta estraro, kiu disponas pri vivo kaj morto.... vi ŝtelistoj, vi brulfaristoj, vi friponoj, venenaj

viperidoj, kiuj ŝteliras en la mallumo kaj pikas en kaŝiteco, elĵet-
aĵo de la homaro, infera kovitaĵo, bonega manĝo por korvoj kaj
abomenaj insektoj, kolonio por pendigo kaj rado....

SCHWEIZER. — Hundo! ĉesu insulti, — aŭ.... (*Li alpremas al li la
pafilkapon al la vizaĝo.*)

MOOR. — Fi do, Schweizer! vi ja malordigas al li la verkon! li
tiel brave ellernis parkere sian predikon. Nu, pluen, sinjoro! —
« por pendigo kaj rado? »

PATRO-MONAĤO. — Kaj vi, bela hetmano! Duĝo de la poŝaj ŝtel-
istoj! reĝo de la friponoj! grandmogolo de ĉiuj kanajloj sub la
suno! tute simila al tiu unua abomena konspirestro, kiu mil legion-
ojn da senkulpaĵoj entiris en ribelan fajron kaj trenis kun si
malsupren en la profundan ŝlimejon de la pereco de la animo, — la
kriegado de forlasitaj patrinoj bruas post viaj piedoj, sangon vi
drinkas kiel akvon, homaj vivoj ne havas sur via mortigista ponardo
eĉ la pezon de aera veziko....

MOOR. — Tute vere, tute vere! Nu, pluen!

PATRO-MONAĤO. — Kio? Tute vere, tute vere? ĉu tio ĉi ankaŭ
estas respondo?

MOOR. — Kiel, sinjoro? Al tio vi tute ne estis preparita? Pluen,
nur pluen! Kion vi volis diri plu?

PATRO-MONAĤO, *en fervoro*. — Terura homo! For de mi! ĉu ne
sidas la sango de la mortigita imperia grafo sur viaj malbenitaj
fingroj? ĉu vi ne trarompis per ŝtelistaj manoj la sanktejon de Dio
kaj per kanajla kaptio ne forportis la sanktigatajn vazojn de la komu-
nio? Kiel? ĉu vi ne ĵetis la fajron en nian pian urbon? ĉu vi ne
faligis la pulvoturon sur la kapojn de bonaj kristanoj? (*Kun kunbat-
itaj manoj.*) Teruraj, teruraj krimoj, kiuj malbonodoras ĝis la
ĉielo, armas la lastan juĝon, ke ĝi rapide venu! matura por la
repago, pretigita por la lasta trumpetado!

MOOR. — Majstra prediko ĝis nun! sed al la afero! Kion la alte
estimata magistrato anoncigas al mi per vi?